

4. వేంపుచేడలూడిగము వేమలుసల్పంగ ; బాసవాల్దారల్
క్రొలలుచుల్చెప్తానుదులముద్దుగఁ బల్కుచునుండఁ ; బల్కుప్రో
యాలిగూడిముజ్జగములారయుచుండెడువేల్పుపెద్దమ
మ్మేలుచున్నెక్కోకిలనీవుతమిక్కుట మైనమక్కువన్.
5. కన్మనినితావిక్రొమ్ముడిదిగజాతీచిన్నాటిమూఁపునఁజిందులాడ
జింఁదాక్కిలిచుక్కచెమరుచిత్తడిబొట్లుగమ్మిమిక్కుటముగాఁ జెమ్మగిల్లఁ
జెమ్మినినలరారుచిటుతతేటులబారుచొక్కంపుఁబాటకుసుతులనొసఁగ
వెలిసావెలిగురునన్వేశ్యతాకుదుచేతఁజెంగల్వక్రొంబూవురంగులీనఁ
నొలినుదులుచెక్కికత్తెలైకొలిచియుండ, గొప్పతెలివమ్మిగద్దెపైఁగొలుపుసలుపు
సలువయిల్లులునానాల్కనిలిచితేనె, లాలుకుషలుకులనెడఁగూర్చియోముగాత.
6. నిట్టమైనబత్తిమది నెక్కొనఁమొక్కులానగ్తనాదుబల్
కమ్ముఁజాగఁజేయ వెనకయ్యకు ; నేనుఁగుమోముసామికిన్ ;
గొన్నెఁచందలుఁద్రములుకూరిమి మెక్కెడుమేటిజియ్యకున్ ;
గున్నలిరానిచూలి వెనుకొరికఁగన్నయనుంగుకుట్టుకున్.
7. తెలిప్పునెఱకాతుబలుదీమసంబేదఁగలిగించెమేతాలుపులనెవండు
వేయిఁబ్బులమేటిపిటికిసాటిగావీడుగావించినప్రోడయెవఁడు
కొంబువప్పరివేలరాయనివేల్పురాగద్దెనిలిపిన జోగియెవఁడు
కొన్నెఁతొడఁచూలిచిన్నికుట్టుఁతొడఁ గంటూనినకడిందిదంటయెవ్వఁ
నెఁటివేటివేలుపుటందగతె, దికమకవడంగనీసుకఁదిట్టె నెవ్వఁ
చెట్టివానినపుసామియైనరాచ, పాటునకుఁగేలుమోడ్చెఁబత్తిమిగుల.
8. తొలుతున్వొల్లగాకుండికొలపుఁబాల, వెల్లికినినిండు నెలయయి వెలయువాని
నెల్లివిడ్డలకెల్లదైయెసఁగువాని, వ్యాసమూర్తులబత్తినివ్వటిలమదిని.
9. తెల్లనెదాయలదానినిఁ దెగటార్చిబ్రతికెఁగుచేలునిపగిది నెవఁడు
కడిఁకలయంతివర్షవపుఁదాలేటికినిండుచందురుమాడ్కి నెగడెనెవఁడు
కొన్నెఁమెకయ్యాకాలంతనిక్కంబువిడువకమనుగడఁగడపెనెవఁడు
గొలుకాఁదాటియోలుచొవ్వులపోల్కిజగమనియన్నింటిఁదెగడెనెవఁడు
పిటిమిచ్చిట్టియన్నాళ్లుఁబత్తిమిగులఁ, బున్నియపుఁబట్టులనెప్రార్దుపుచ్చె నెవ్వఁ
నెఁటివానిన్వొల్లఁదామననెవండు, పరిచికేల్పొచ్చిమొక్కెనెలమిమీఱు.

- సీ. తలఁచునార-జోతిపక్క నేయమ్మకు నెనయైన చెలులబ్బరీలువునను
నేలనేడియదక్కఁదాలిమి నేపూవుబోణికిఁ గొమ్మలుపురుడుగారు
వలమురితాలుపుచెలివక్కఁ గలిమి నేకలికికిసరిగారుగరితలెల్లఁ
దిగకంటి చెలివక్కదిట్టతనాన నేయింతికివాఁగంటులీడుగారు
బంతి తేరులదొరపట్టి పడఁతివక్క, గొడవగములకు సైరించుగొనమునందు
సాటిగారే నెలంతకుబోటులెల్ల, నట్టిననుఁగన్నతల్లి వేంకమఁదలంతు. 11
- క. తొలుతంజేజేబాసను, వెలయించియసంబుగన్నవిన్నాణులకున్
గలుఁగుంబుట్టుగుదొరకు, బులుపుట్టుగుతబిసి కెలమి మొక్కులానర్తున్. 12
- గీ. మున్నునన్నయఁగొండాడిమోత్తుఁకేలు, సోమయాజికి నాచనసోమునకును
జొక్కమగు తెల్లనకుఁద్రోవచూపిమిగుల, గొప్పఁగాంచినకబ్బంపుఁగూర్చులకు. 13
- గీ. కాళిదాసంతసుగుడికిఁగలవుతప్ప, లనఁగనాబోటికొదవుటయబ్బరంబె
కాంచి నెరసులబరియాచకంబుమాని, దిద్దమిము వేడుకొనుచుందుఁబెద్దలార! 14
- వ. ఇట్లెల్లవేలుపులకు నుల్లంబున మొల్లంబగుబత్తి వెల్లివిరియంగైవారంబులుగావించి, కొ
లపుసాములందెలిసి, యొజ్జలహజ్జదోయికి జోహారువులొనర్చి, తలిదండ్రులకెరఁగి,
పేరుమోసినకబ్బంపుఁ గూరుపరుల వేటువేటఁ బేరుకొని. యీలువుగలవాలుగంటు
లలో మేలుబంతియనంగ్రాలు మొకప్రోయాలి పెండిలికత నచ్చతెనుఁగున నుడువం
గడఁగు నదనున. 15
- సీ, మొలనుబెప్పలితోలుతలను వేలుపుజాలుకొమరారుబలు వెండికొండప్రోలు
పాపరామెడనూలుపనిత్రిప్పతోలిచూలుచిన్నాజీజింకిచే జెలఁగుకేలు
గెలుపునుగొనఁజాలుగిత్త వార్వపుడాలువలకేలము మొనల్వాడివాలు
చందమామనుబోలుచక్కనిమైదాలుకోరిమేన్సగపాలుగొనినయాలు
గలుగు నెఱవేల్పుగాటంపుఁగనికరమున, నాదుపొత్తంబుతనకప్పనంబొనర్ప
మదియొదవఁజేసెఁబెఱపులుమానిసిగమి, “నయ్య! మీపున్నె” మనిచేరియడుగకుండ

షష్ఠ్యంతములు.

- క. మిక్కుటమగునక్కటికము, నెక్కొననబ్బెసవాలునిసుఁగునకుసుఱుల్
గ్రక్కున సెసంగిజమునిం, జక్కాడియసంబుగన్న జగములదొరకున్. 17
- క. ఎనలేనిబత్తి వెలయఁగఁ, గనుదమ్ముల, బూజనేయగాటపు నెయ్యం
బునఁజుట్టువాలుసిరిచెలి, పెనిమిటికినొసంగినట్టిపెను వేల్పునకున్. 18

- క. చిరితొండఁడుతనయనుఁగుకొ, మరుతలఁదెగఁదునిమిబత్తిమదినివ్వటిలన్
సరగంగూరగనిదఁగని, కరమడరఁగబొట్టె మెసఁగికాచినదొరకున్. 19
- క. తిగకొటికలరాకాసులఁ, దెగటారిచిచిటికలోనఁదెఱగంటిగమిన్
వగఁదేలిచికాపాడిన, జగజెట్టికిఁగొండవీటిజంగంబునకున్. 20
- క. వినుద్రమ్మరికూటువఁదాఁ, బెనుమేటిసటంచుఁబొంగువేలుపుపెద్దన్
గనలునఁగనుఁగొనితలఁదుని, మినజియ్యకుబత్తులకునుమేలిడుదొరకున్. 21
- వ. ముమ్మరమ్మగుబత్తి నెమ్మది నెక్కినఁ బెక్కులు మ్రొక్కులొనరించి యయ్యక్క
టిక పుంగనియగు ముక్కంటికప్పనంబుగ, నతనికనికరంబుపెంపున నాయొనగ్గం
బూనిన కళావతిపెండిలికత తెఱంగెట్టిదనిన. 22
- నీ. మేడలమగజాలమెగపురాయనిగాంచివెలిగొరుబీతుచేవెనుకకొదుగఁ
జిల్వచెల్వలగఁజ్జఁజేరితానములాడువీటిబోటులతోడవియ్యమందఁ
దెలిచానకల్మితొయ్యలియునేస్తముగూడిమాటికినింటింటమసలుచుండఁ
బూఁదేనెకాలునల్ పొలములజాల్యాటిముక్కారుపంటలఁబొదలఁజేయఁ
జిగురుకొమ్మైనఁజేగనుజెందిపొదల, మిక్కుటపుఁజక్కఁదనములకిక్కయగుచుఁ
బొలుపుతెచ్చుచుగుజరాతిపుడమికెల్ల, వెలయుసౌరాష్ట్రమనఁగనువీడొకండు. 23
- గీ. కొటకొమ్మలఁజెక్కినగొప్పగొప్ప, మానికంబులజిగులచేమాపులెట్టి
యెరులుగ్రమ్మినదివియలసరకుగొనక, వీటఁజెరలాడుదురులెంకగూటువాగిని, 24
- గీ. ప్రోలిమేడలయొప్పును ; బొడవుచెలుల, చక్కఁదనమునుగనికలచందమెల్ల
నుడువదొరకొన్న మెకవేయినోళ్ళుగలుగు, పాపతేఱుడునువాదడబడకయున్నె.
- చ. తనసరిబేసికంటియును ; దామరకంటియుఁబూజలందుటన్
దనకుఁగొఱంతయాట నెదఁదామరచాలికడిందికొందలం
బునుబడినేలవేలుపులపొల్పునుదాలిచియెల్లవారిచే
ననయముఁబూజఁగాంచెనననచ్చటిపాటులువొల్తురెంతయున్. 26
- చ. చెడుగుగయాళిరక్కసులఁ జెందుచునుండుటఁదొంటిబాములన్
బుడమినిరాచబోగములఁబొందుటకుందటిలేకవెన్నఁడిం
పడరఁగఁజెక్కురూపులయియొక్కటికంగలరాచగీములం
బొడమిసుగంబులొండెననఁబొల్తురునాదెపురాచకందువుల్. 27
- చ. చిలువల పేరులుం ; బునక ; చిచ్చుటకన్నును ; దువ్వితోలు ; పు
వ్విలు దొరబూనిపీడితన వేదటికంబునుబాఱదోలఁడే

మలవిలుకాఁడులిచ్చిదొరమాని; తిరంబుగమాకునేస్తుండై
పొలిచిననంచుబల్కుదురుప్రోలఁదలిచ్చెడు మేటికోమటుల్.

28

గీ. ఇండ్లఁదలుగనియొడమి పెంపెనఁగుచుండఁ, బాఁడిపంటలనేవంక నీదులేక
నేలజేజేలపైబత్తిగీలుకొలిపి, కరము వెలయుచురవ్వీటఁగమ్మతొడు.

29

సీ. పులిమీసములనైనబలిమి మైఁగైకొనియుయ్యాలలూఁగెడునుదుటుఁదనము
ఆముఠేనిక కొమ్ములైనఁజేకొని నేలబడఁద్రోయఁజాలినబంటుఁదనము
సింగంపుజడలైనఁజేఁట్టి తెగువచేఁదెగలాగ నోపినదిట్టఁదనము
చిలువకోఱునైనఁజిటికలోబెఱుకంగఁజాలినసరిలేనిజాణతనము

గలిగికడుబెట్టిదంబగుకయ్యములను, వెన్నుగాన్పిసకొతెయు వెక్కసంపు
మొక్కలంబునుజూపుచుబోరునట్టి, పోటుబంటులుపాలురాప్రోలియందు.

30

గీ. విరులతూపులుఁ; జెఱుకువిల్ విడిచిచురుఁడు, ప్రోలిమేడలనకయాడుపూవుబోఁడ్ల
బొమలువిల్లుగఁ; గనులుతూపులుగఁదాల్చి, మేటివిలుకాడనంగనుమెప్పుగాంచు.

గీ. మెలఁగమెప్పొందివచ్చినమలలనంగఁ, బుడమిమీఁదనువాలినమొగుళులనఁగఁ
బగటిదొరదోఁచబెగడొందిపాఱుతెంచు, చీకటులనంగనెనుఁగుల్ చెలఁగువీట.

చ. నడకలలేడిరాతుదొరనానగొనంగనొనర్చి; సింగమున్

గడునడకించియెల్లనఁ; జొకాటపుదాటునఁబ్రాద్దుచట్టుఁగే
రడములునల్కి; ఒల్పిడుగురచ్చలఁబెట్టికడించితెంపుచే;
నడరునుగుఱ్ఱపుంగొదమలచ్చట లేక్కకుమిక్కుటంబులై.

33

సీ. పూవింటిదొరపొత్తమునఁగాలుకందువల్ పులుకాసిపులుఁగులింపుగనుమెడువ
గమగమవలచుచొక్కపుఁదావివెదజల్లుపుప్పొళ్ళికిప్పులొప్పుగఁజెలంగఁ
దుమ్మెదల్ తేనెకుత్తుకబంటిగాఁద్రావిరొదసల్పిదెరువర్లమనలుగలఁపఁ
జిగురుపేసంబుమచ్చికఁగ్రోలికెంపుకంటులుజానుగులకువిందులుపొనర్పఁ
జెలువుమీఱినచీకటిచెట్లఁగాంచి, మొగుళులనినట్టువము నెమ్మితెగలొనర్పఁ
బూలవిలుదొరచిలుకులసాలయనఁగఁ, బూవుతోఁటలుపాలుచునాప్రోలియందు.

34

సీ. విరజాజిగుత్తులు వేమాఱుకదలించిదొరలేనితావులుదొంగిలించి

సిరమైననెత్తమ్మివిరులమీఁదనువాలిబలుతుమ్మెదలదిమ్ముఁబాఱదోలి
కన్నెగేదగిపూవుగములపైనొగిఁజేరివిరిపాడులందందవిజ్జరాల్చి
కమ్మపూఁదేనెవంకలపొంకమునుగాంచికడువేడ్కమైజలకంబులాడి

మేలిమికదానిమేడల మెలగునాలు, మగలమేనులనలరుచెమ్మటలడంగఁ
జేయుచనయంబుప్రోలినిబాయకుండు, జలుచలకు నెలవగుకరువలినిసుంగు. 35

గీ. అక్కొటిక నేలురాజవాహనుడనంగఁ, దనరు నెకిమీఁడుపజలనందఱనుదనదు
బంనుగులయట్లకాంచుచుబలుచగముల, వెదకికడ తేర్చుచునుబాడివీడకుండ. 36

సీ. తన వాఱుఁగిలు నరాయనికిమారురయుసుగ్గంపంపుమలమీఁది గాలిగాఁగఁ
దన మేటికీరితితలిరుబోణికినాల్గుఁదిజగంబులునాటపట్లుగాఁగఁ
దన తేజువేడి వేల్పునకుజగంబెల్లగొనబైతమ్ములకొలనుగాఁగఁ
దనసోయగపుగాలమునకంగునఁ జెలంగువాలుగంటులమదుల్ మీలుగాఁగఁ
దననుచాగఁపుఁబెన్నీటిదారకల్ల, కడలికొండొక చిటుచాటిపడియగాఁగఁ
బుడమినలుహజ్జలనుబాడివిడువకుండ, నేలుచుండెనుమందికినింపుదొడర. 37

సీ. తనమాటజవదాటక నయంబుఁదనసాటిదొరలందఱునుబరాబరులు సలుప
బలితంపుఁబులి నైనఁబులిపులియొనరింపఁగలలెంకకూటువగొలుచుచుండ
మానిసిరూపూనిమమ్మేదఁబొడమినకరి వేల్పుచనిపజల్ గడన సేయఁ
బగి గొన్న వారైనఁ బలుమాటుతనగొనంబుల నెఁచినోరారఁబొగడుచుండ
నాడితప్పక; పాడినివీడకెట్టి, సెరగుపొరసిననరయుచుఁజిన్నపెద్ద
యంతరు వెఱింగిరాజవాహనుడుపుడమి, నేలుఁదగవరులెల్లఁబురేయనంగ. 38

సీ. తామరపూఁజూలితలిరాకుబోడిక్రొవ్వెదఁగోడిగంబాడివిప్పివైచి
పులుగురాకౌతుగాదిలియన్న మొలఁదాల్చుచీరచెఱంగును జించివైచి
వినుద్రిమ్మరులమ్రాతులనుగ్రాలుపెనుపండ్లగొలలన్నియును నేలఁగుల్చివైచి
కిత్తికన్ జగజెట్టికుత్తికంగొమరారునీలిడాల్ పరికించి మేలమాడి
నిండుజాబిలిగుండియల్ పిండిచేసి, పలుకువెలఁదుక చెలువునిపనఁటిగముల
నలముకొనియెనురాజవాహనునియసవు, వెన్నెలలుమిక్కుటంబగునన్నెమీటి. 39

క. లీలావతియనియెడుని, ల్లాల్లాక్క తెగలదుతేనికాబిడమగనిన్
వేలుపువలెఁదిలకించుచు, నీలువునందనకుఁబుడమి నెనలేకలరున్. 40

సీ. మగనిమాటకుమాటుమాటాడియెఱుఁగదునొచ్చిన సొరనునుడునదొకటి
తిలకించుఁదోఁబుట్టుగులమాడ్కినొరులను గాపాడుననదలఁగనికరమునఁ
బొలియింపఁజాలదుచలిచీమ నేనియునందఱఁదనవారియట్లసాఁకు
దురుసుపల్కులు నాల్కఁతుదకురానీయదుకలనేనిపలుకదుకల్లనూట

సలుపునుడిగంబు పెద్దవారలనుగన్న, విడువడడకువనాననెయ్యెడలనైనఁ
గొండెక తెలఁజేర్పదుదండనెపుడు, చెలువకెనమైన కొత్తడిగలదెపుడమి. 41

సీ. పొలఁతితాల్మికినేలపువ్వురుబోజియుబాపురే! యనివింతపడిపొగడఁగఁ
గలికియీలువుఁకుగట్టురాపట్టియునరరే! పురే! బలే! యనుచునెన్నఁ
బడఁతిచక్కఁదనంబుఁబరికించియించువిల్ దొరసానిమదినిదుందుడుకుచెందఁ
బ్రోయాలియిగి పెంపునకుఁజాగపుఁజెట్టువెగ్గలబగునానవెల్లఁబాటఁ
బుడమిఁబొడమినపలుకుపూబోజియనుచు, మేనుదాల్చినకొక్కారుమెఱుపటందుఁ
బజలుగొండాడబంగారుపతిమజాడ, నలరుజవరాలురాజవాహనునియాలు. 42

క. అయ్యాలుమగలుగాటపు, నెయ్యంబునఁగాపురంబునెరపుచునెడఁదక్.
దియ్యందన మెసఁగఁగమరు, నయ్యయుఁబొల్కవలిపట్టియట్టులనుండన్. 43

చ. మునుపొక గోరపుంగలనమొక్కలమొప్పఁగనిల్చిమార్తుఱన్
దునుముచు తేనెకుఱ్ఱకనుద్రుంపఁగవచ్చెడుముల్కికడ్డమై
తనమెయిగడ్డిపోఁచగ నెదందలపోయుచువీడి; సామియ
ప్పును మొగిసేఁగెనేడతనిముద్దుపొలంతుకచూలుదాల్చుటన్. 44

ఆ. తనమగండుకెడసెననుసుద్దియాలించి, డెందముననుమిగులకుందిసుక్కి
మగువయొక్కనాఁడుమగబిడ్డఁగనిమేను, విడిచియపుడెచేరేవేల్పుటెంకి. 45

ఉ. అప్పుడువేగులేగియదియంతయుఁ దెల్పఁగఁగుందిదాకులన్
గుప్పనఁబిల్చితేఁడు “నిసుఁగుంగొనితెండ” నియానతీయనా
చొప్పునఁ దెచ్చికందువునుజొక్కపుటంతిపురంబుఁజేర్పఁగా
ముప్పిరిగొన్నమక్కువనుబ్రోచెనుతేనియనుంగుచానయున్. 46

క. తనకుంబిడ్డలులేమిని, దనబిడ్డనిపగిదిఁజూచితలిసండ్రులువో
యినకొఱతయొదవకుండఁగఁ, గనిసాఁకుచునుండెతేఁడుకనికరముమెయిన్. 47

గీ. అంతకొన్నాళ్లుకాతేనియనుగుమగువ, కరువుతాల్చుడుఁజిట్టుముల్గడితమయ్యెఁ
గోరికలుమిక్కుటంబయికొనలుసాగె, గొనునకుఁగల్గెనొకవింతకలిమిపెంపు. 48

గీ. పగడపుంజిగిఁదెగదెడుచిగురుమోవి, తెల్లుపూవుతెఱంగునవెల్లఁబాటె
మించువాలునుగేరెడుమెలఁతయారు, నల్లత్రాచునుబలుమాటునవ్వఁజాగె. 49

గీ. పుడమిపూబోజియా లేమకడుపునందుఁ, గూతురై పుట్టవలెననుకోర్కిఁజేసి
మున్నగాలోనఁజూచుచునున్నదొయన, మగువకునుమిక్కుటంబయ్యెమంటిచొజన.

క. అడుగామనయ్యె; నడకల, కడుదొట్టిలె; బడలికలునుగాటంబయ్యెన్;

దొడవులాకకొన్ని నడలెను, బడతుకకునుజాలాకింతనటలెడునడనన్. 51

గీ. నెలతుకకునిట్లుతోమ్మిది నెలలునిండె, సంతనెకనాడుబందుగులలర; సాటి

క్రాలుగంటులుహాళీమైగడనసేయఁ, గనియెనారామిటారిచక్కనికొమారి. 52

చ. అప్పుడు రాజవాహనుం డింతంతనరాని సంతసంపు వేలుపుజాలున నొలలాడి;

యిలువేలుపులకు హాళిమీఱ జోహారువులొనరించి! కడునడకునను బుడమియొడ

యంద్రు దనకిడిన యుడుగరలఁ బుడమిజేజేలకుఁ బసవనంబుగ నొసంగి; యొక్క

చక్కని మూరుతంబున గారాబుకూతునకుంగళావతియనియును; దనకుసులులా

నఁగిన విసువాసంబునంజేసి పడవాలుబుడుతకు విజయసారుండనియును; బేళ్ళిడి

డెందంబున మఱియొక తెఱఁగున నటవలఁపక యిరువుర నొక పరుసునఁ బరికించు

చుఁ గంటికి తెప్పయుంబోలె నరసికాపాడుచుండె నటుపిమ్మట. 53

గీ. పూవిలువజీరుసోయగముననునవ్వు, ముద్దుకొమరులసరవినాముద్దురాలు

కాంచెనిరువురఁదనదువంగడపుఁబాల, వెల్లి వెలయించునిండుజాబిల్లులనఁగ. 54

గీ. రాజవాహనుఁడెంతయురహినిబెద్ద, వానికిడియెనుబేర్వీరసేనుఁడనియుఁ

జిటుతవానికివిక్రమసేనుఁడనియు, విందులంచలుసంతోసమొందుచుండ. 55

చ. బుడుతలకేట్లు పేళ్ళనిడిప్రోచుచునుండఁగఁగొన్ని నాళ్ళక

యొడయనిముద్దులాడి మెయినుప్పతిలెండెవులొండు; వెజ్జల

ప్పుడుకలనుందులెల్లఁగొనపోయి యొసంగిరికానియించుకేన్

బొడవడదయ్యెమార్తోగము పొందినయట్లు వెలందిమిన్నకున్.

56

క. ఇట్లులుగోరపుఁడెవులున, నెట్టెట్టోకొన్ని నాళులిడుమలఁబడిమై

నట్టె! దిగవిడిచె; బుజపుం, బుట్టువుదొరముద్దరాలుపొగులఁగవిందుల్. 57

గీ. అప్పుడేలికతనజవరాలువేల్పు, పట్టుఁజేరనెడందనుబిట్టుగాల్చు

నుత్తలపుటింగలంబునకోర్వలేక, తొయ్యలిఁదలంచియిట్లువందురఁదొడంగె. 58

చ. “పడఁతిరా! తోడినీడనలెఁబాయకయుండెడుదానవిప్తునన్

విడిచిసురుంగఁగాఁదగు నెవేలుపుటెంకికి; నింకనెట్టునే

నిడివిగఁబొంగివచ్చుబలు నెంజిలిసంద్రమునీదుదున్; గటా!

యొడలుదొరంగకుండనెటులుగ్మలిరో! నిలుపంగనోపుదున్.

59

క. నీమేనన నామేనన, నోమగువా! వేటుకలదె? యొక్కటికాదే

నీమేనిఁగానకున్నను, నామెయినిముసంబునిలుచునా? విరిబోణీ!

60

- సీ. సకియరో ! నామాటజవదాటియెటుఁగవుబొంకులమారులపొంతఁబోవు
పెనుబూటకపుమాటలనుజెంతఁజేర్పవుగయ్యాళిచెలులనుగాంచఁజనవు
కొలుపుదుకాండ్రనెక్కుడుకూర్మిఁబోతువుకోర్కిమైననదలకుయ్యివిందు
కనుఁగొందునొకచిల్లిగవ్వగాఁబెఱసొత్తుఁబరుసంబులాడవుపలుననైన
విందులంచును బెఱలంచువీసమైనఁ, దలఁపవఱనీదుడెందపుఁదమ్మినకట !
పొందఁగలనటెనీనంటిపూవుబోజి, నువిదరో ! యింక వేయిపుట్టువులకైన. 61
- గీ. కనులపండువునకుముగింపునుబొనర్చి, యెలమియనుమేడవాకిలితలుపుమూసి
మదియ నెడుపెనుదివ్వియమట్టుపెట్టి, నన్ననదఁజేసిచనితివేవన్నెలాడి. 62
- గీ. కటకటా ! నూరెటుంగనికందువులను, నమ్మికొలిచెడునుడిగంపుఁగొమ్మగముల
నుసుటులొక్కటిగానున్నయువిదగుంపు, వదలిచననెట్లుచుదిగొల్పెవాలుగంటి ! 63
- మ. అనియిట్లెంతయుఁగొందలంపడుచునొయ్యారంపుఁగ్రాల్గంటిమే
ల్లొనముల్ చెయ్యలు వేమటున్ దలఁచుచున్ లోలోఁగుమారిల్లుచున్
గనులన్ ముంతలఁబోసినట్టులుగనీర్గాఱన్వగంబొందున
మ్మను తేనింగనియూఱడించుచిరమ్మంతుల్ కడుస్పత్తిమై. 64
- క. దిట్టతనంబునజేజే, గట్టునుమేనఱికమాడఁగలదిట్టఁడవీ
విట్టులనుగుట్టుచెడికడు, బిట్టుగవాపోవఁదగునెవెంగలికరణికో. 65
- క. కటకట ! రారేవెలుఁగా !, దిటవించుకలేకనీవదిగులాందినచో
నటమటముదీర్చిమముఁజేం, గటఁజేరివియింక నెవరుకాతురొ? చెపుమా 66
- అ. ఇట్టుప్రెగడలాడునట్టిచల్లనిమాట, లెల్ల తేనిమదికిజల్లెడంకుఁ
బోసినట్టినీటిపోలికవితగాఁగఁ, బెద్దమంతువలుకునొద్దఁజేరి. 67
- ప. “అక్కటకటా ! రాచుక్కలదొరా ! వెక్కసంపుటిక్కటులకు మది చిక్కంతేని
నిక్కంపుఁ దెలివితేటలు వీటిబుచ్చుట నీబోటి మేటికిం బాటియగునే ? మెయితా
లుపులకుఁ బుట్టుటగిట్టుటలు మొట్టమొదటనే కట్టిడి తామరపుట్టువు విన్ననువున
బన్నియుంచెఁ గావునఁ బుట్టినవెల్లం గిట్టుట సాజంబు. తోడినీడపోడిమిని వీడక
యనయంబు మిత్తివెనువెంట హత్తియుండి తఱిగనిపెట్టి యెట్టిబరవసంబుగల తె
ట్టులనైన నొక్కపెట్టునఁ బొట్టంబెట్టుకొని పోవుంగాని నేలకలంతవట్టునుట్టికట్టుకొ
ని యుయ్యెలలూఁగనిచ్చునే. వేలుపులతెరువును మేలమాడ నెకో యన నిబ్బరంబుగఁ
బెఱిగిన గుబ్బులులకును; బుడమిపడఁతుకకు మొలనూలివడువున నడరుకడలికిని; గా
రులనాటింట నెడతెగకుండఁ బాటునేటులకును; గోరంపుఁ దలమాటునుగూరుచు

మిత్తి చెలువకుం బులుపులుపరకలుగాక మానిసి పురువులన నెక లెక్కయే. బాటల బాటసారులును; గడలిం బడవలమాలములును; వెల్లువలం బుల్లలగుంపును; వేలుపుతెన్నున నీరుతాలుపుజాలును; గూడి వీడెడుజాడను గాపురపుగడలి నాలుమగలు; నన్నదమ్ములు; దల్లిదండ్రులు మొదలుగాగల బంతుగులు పొందుగఁ గొన్నాళ్లు కూడియుండి పిదప వీడుచుందురని పెద్దలు తద్దయువక్కాణించిన సుద్దుల నాలకింపలేదే. ఇంచులకై వగలం బొగులందగదు. కావున మగువయెడంగల తగులంబును దిగవిడిచి; బగబగరగిలెడు దిగులును దిగద్రావి; తెలివి దివ్యయడెందంబునం గ్రండుకొనంజేసి దోరినగారాబు టొయ్యారికి నోరెపుగల్గును; నీరును; నూవులును మొదలుగాగల పెఱచెయ్యులొనరింపు” మనవుడు నారా బొబ్బమెకంబుకొంత నిబ్బరంబు నెమ్మదిఁ బ్రబ్బికొనంజేసి తన వన్నెలాడికిఁబున్నియపు జగంబులబ్బట కెన్నెన్నియో పెఱజగపుఁ గర్జంబు లొనరించి కొడుకులం గూతులం జూపెట్టుకొనుచు నెట్టెట్టో మనుగడ గడపుచుండె నంత కొన్ని నాళ్ళకు. 68

ఆ. ఉన్నవాండ్రఁజూచి యుడుకార్చుకొనకుండఁ గన్నులబ్రామికొడుకుఁగవ నెవండొ
దొంగిలించివేసురింగె; దానెచొటికో, కీడుతఱినిమేలుకూడుటరిది. 69

క. వెతకుడుచుచుదనకొమరుల, వెతకుటకైకడలకెల్ల వేగరిమాఁకన్
జతనమునఁ బంచెనొడయఁడు, వితయయ్యెన్ వారలెంతవెదకినఁ దువకున్. 70

ఆ. అపుడురాచసింగమారాటమునుచొంది, తనయనుంగుకొమరులనుదలంచి
కనులవేడిసీరుకాలువలైపాఱఁ, బట్టరానివంతనిట్టుగుండె.

శీ. “చిన్నాఁటిపొన్నాఁటిచిటుతకందువులార! బలుపున్నియంబులపంటలార!
కలువలసూడువంగడపుగ్రొన్నెలలార! గొనబైనరతనాలకొట్టులార!
కలుకులుమెచ్చుచక్కడనంపుగనులార! మురిపెంపుముద్దులమూటలార!
రాణనొప్పారెదురాచయేనుగులార! దొరలేనినాపాలితొడవులార!

పోయితిరేయక్లటా! నాదుపొందువిడిచి, యనుచుబలుమఱువెతలొందు; నన్ని కడలు
కలయబరికించు; వలదోర్చు; నలువగేత, నెడదనుదలంచిరాపడువెడఁగు పగిది.

గీ. అంతపల్లాయనంబువారరుగుడెంచి, పలుతెఱంగులనూఱడింపఁగఁగలంత
కొలదిగద్రావిదిటవునుగుదురుపఱిచి, యెట్టులెట్టులొప్పొద్దులునెట్టుచుండి. 73

గీ. తక్కిపోయినకట్టలుతనకుమకలఁ, చొడవడకయున్నదనయాఁడుబొట్టియకును

పెనెలొతిమొనరి యల్లునిగొమార్తె, వనకడనయుంచుకొనుటకుఁబలఁచెఁజేఁడు.

చ. ఇట్లు తలంచి తన డెందంబు తీసికొని కొందలంబున మునింగియున్న కతనజేసి రా
చటికపుఁ బనులపై నేవపొడమి; యవి యెల్లందనప్రెగ్గడతలనిడఁబోన నతండు
లకియ్యకొనక తనయెడయనికి మరల పెండిలిపై నిచ్చయొదవించి వెనుకటియెడయల
కు విడుమరగావింపనెంచి యిట్లనియె. 75

నీ. “ కడిదికొందలములన్గాటంపుఁజీకటుల్ తొలఁగింపఁదేటవెన్నెలనెలంత
సెరగున్తోనఁజెచ్చెఁచున్కలొనరింపబలితంపుగండ్రగొడ్డలి నెలంత
దోసంపుటసటనందురుచున్నయదనునఁ జేయిచ్చిప్రోవనెచ్చెలినెలంత
కడలేనిగడితంపుఁగాపురంపువిలాఁతినొడఁగూర్చినడుపఁ బ్రెగ్గడనెలంత
యెడఁదనంటినయుడుకులవడినడంపఁ, జలువలనొసంగుపన్నీటికొలనునెలంత
పున్నియంబులకిక్కయశాముత్తి మేడ, తెరువుచూపింప నెత్తినదివ్వెనెలంత. 76

చ. అలసట నుందిడయ్య నెడనల్లననంచ తెఱంగుమీఱఁబ
జ్జలకరుఁడెంచి; తావివెదచల్లెడుపైఁటచెఱంగునన్ మెయిన్
జలువలె సంగవీచుచును; జక్కెరపల్కులమించుతీయనా
పలుకులనాడిలోఁగలంతపాచునదారయఁబెండ్లమేగదా. 77

అ. కొలలనెల్లమాపుఁ; గొందలంబులఁబోపుఁ, గొలముపెంపుచేసిగొనబుచూపు
నాలిఁబోలినట్టిదాలియేగాకవే, తొండులేదుసుమ్మువండిమగడ! 78

గీ. ప్రెగ్గడవితమునహితవునువినిచి; కన్న, తల్లి కైవడినోరెమెంతయునొసంగి;
పనులబానిసవలెఁబాటువడి; నుగంబు, వెలవెలఁదివోలెఁగూర్చునెలువమిన్న.

గీ. మగువమగవానియొడలిలోసగమటంచుఁ, బ్రానుడుగులాడుచుండునుగానిఁజాన
తేనివాఁడారయఁగనటమానిసిసుమి, వేవెలుఁగువంగడపునిండురేవెలుఁగ! 80

గీ. కనుక నామాటకొనుగావనక! సోయ, గంపుగనియగునొకవాలుగంటికేలు
పట్టి; మమ్ములసంతోసపెట్టి; నిలువఁ, బెట్టుమియిల్లు; చెలఁగంగఁజుట్టలెల్ల”

గీ. అనుడునమ్మాటలకు నెదనలరితేఁడు, మంజుభాషిణియనియెడుమగువనోరుఁ
బెండ్లియాడెనుగానియావెలఁదిమొదటి, పెండ్లమునుబోలుగొనమాతెవ్వియునులేక.

నీ. అనయమ్మపెఱగీములనుద్రిమ్మరుచునుండుజంకదొక్కించుకబొంకుటకును
బలుకుపల్కునకుబాసలుపెక్కులొనరించునలుకుసెందదుదోసములనొనర్ప
మగనిమాటనుదాఁటమొగమొటనొందదుకల నేనిచలఁపదుకనికరంబు
పనివాండ్రఁబురువులపగిదినిబరికించుఁదనమేతెఱఁగోరికొనుచునుండుఁ

- దోడిచేడెలతోఁగయ్యమాడుచెపుడు, గరువపడుచుండుఁదనకున్న కలిమి నెంచి
యెంతవారల సేనియునీసడించు, మంచిచెడుగులెఱుంగకమ్మించుబోజి. 83
- గీ. ఆజగాజంతతనయొడయనితలంపు, నెఱిగియున్నదిగావున నెట్టులైన
సవతికొమరితెనల్లుఁడొచంద్రవర్మ, కిచ్చిపెండిలిసేయింప నెంచుకొనియె. 84
- క. ఏలికపిమ్మటనాతని, నేలికయనివేరువెట్టియెల్లపుడమిఁదా
నేలుచుహాయిగ; సరినవ, లాలన్మీఱంగ నెదఁదలంచెనసమునన్. 85
- గీ. ఆక్కతంబునఁదనమది వెక్కసంపు, టలుకగలవయ్యుఁడేనియలొలుకఁబైకిఁ
బలుకుచుండెనుదనమాటుపట్టితోడఁ, గసవుగప్పినబలుబావికరణినపుడు. 86
- క. తనచేరువదొరబుడుతకుఁ, దనయనుఁగుంగొమరితెకునుదగునొజ్జలతో
డనుజదివించెనువిద్దియ, లనువుగనా యొడయఁడెల్లఱుసముసెందన్. 87
- క. చదివెడునదనునొజ్జల, కెదురుకఱపునట్లువారలెల్లచదువులన్
దుదదనుకఁజదువఁదొడఁగిరి, యదిరా! యనిచూపఁతెదలనబ్బరపడఁగన్. 88
- ఆ. చదువఁజనువఁ జెలివిబొదలిరాయిర్వరు, విద్దెలందుమంచిబుద్ధులందుఁ
బొడమియెపుడునాఱిపోనిసంగాతమన్, దివ్వెకూడమదులనివ్వటిలె. 89
- సీ. చదువులుచదివిరామొకటివేల్పేనియుననయంబుఁదలవంచుకొనకయున్నె
కబ్బంబుఁగూర్చిరాకలుఁగుపుట్టుగునిరాబారియేనియుసిగ్గుపడకయున్నె
వీణియల్మీటిరావినుచూలిచూలియేన్దిడిగిల్లులొసరింపఁగడఁగకున్నె
బవరంబొనర్చిరాబంతితేరులఁతేనిపట్టికేనియుబీతుపుట్టుకున్నె
యెల్లవిద్దియలకువీరెయెల్లయసుచు, నందఱునువేయినోళ్ళఁగొండాడుచుండఁ
బురుడులేకచెలంగిరాపుడమిఁతేని, యనుఁగుబొట్టెయుఁబడవాలుగనినపట్టి. 90
- గీ. ఇట్లుకొన్నాళ్లుగడవనయ్యిద్దఱకును, జిటుతతనమించుకించుకతోఱఁగిపోయి
యెల్లసుగములకెల్లయైయెసఁగెడునెల, జన్వనముమొల్కలెత్తఁగఁజాగెనపుడు. 91
- సీ. కలువరేకులకువంకలనొత్తుకనుఁగవఁదనిసిగ్గొకించుకగునిసియాడ
నలఁతిలేనగవువెన్నెలగుంపులెంతయుమోముకల్వలఁతేనిముసురుకొనఁగ
మరిపమింతయులేనిముగుదలేబలుకులఁజిన్నిపూఁడేనియల్చిందుచుండఁ
జెలువనున్మిన్నేటియలలోయనంగ నూగారుతోడనెతఱులలమికొనఁగ
వేల్పురాతాలనెఱికురుల్విన్నఁబుచ్చ, నడలబెడఁగుననేనుంగునవ్వుచుండ
నాఁడునాఁటికిమేజ్జవ్వంబుమిగుల, కొనిలుసాగఁదొడంగెనక్కొమలికిని. 92

ఆ. చెలువురూపుగొనినచెలువున ; బంగారు, పతిమయునుఱుదాల్చుచుది ; మెఱుపు
పుడమినిల్చినట్టివడువున ; నక్కొమ్మ, జన్వనమునమిగులజానుమీఁట. 93

సీ. మోముసింగారంపుమున్నటబొడమినతెలివమ్ములట్లకన్నులుచెలంగఁ
జందురునంకున్నకందుమాదిరిమొగంబుననూగుమీసాలుపాలుపుమీఁట
నలరువిల్దాలుపుకొలుపుకూటపుబీటవడువున తొమ్మెతోవెడవయయ్యె
నేనుంగుతొండంబునెక్కసక్కెములాడుపోలికఁ గేల్దొయిపొడవునూపె
నెలుగుమబ్బులరవలినిగెలువఁజాగె, దిట్టఁదనమెంతయునుమదిబట్టువడియెఁ
గూర్చిదళవాయికాంచినకొమరునికిని, దలిరుసాయంబుగలిగెడుతఱినినంత. 94

చ. వలపులసట్టుకొమ్మ ; తెరువల్లకుబెబ్బలి ; జాజికొమ్మకుం
దలఁపనికీడు ; తుమ్మెదలదండునకుందొలిసోముపంట ; రా
చిలుకలమూఁకకిమ్ము ; పెనుచెట్లఁజిగుర్వఁగఁ జేయుసామి : కో
యిలగుమికాటపట్టు ; చెలువేమననామనినచ్చెనయ్యెడన్. 95

సీ. రాచిల్కలకునక్కరంబులనర్చెసంబొదవింపనచ్చినయొజ్జనంగఁ
గెంపుకన్నులుగురాగుంపువాకట్టులవిడిపింపవచ్చినవెజ్జనంగ
మ్రోడులనంటినమునుసలితనమెల్లఁ బాపవచ్చిననిరాబారియనఁగఁ
బొలయల్కగలయాల్కగలచేరువనుగూర్మిగలుపవచ్చినచెల్మికాడనంగ
వెలఁదివిడిచికలంగెడువేడ్కకాండ్ర, బొబ్బలిడఁజేయు పెనుగుండు దెబ్బయనఁగ
నెల్లవారలమదులకు నెలమినునఁగు, నామని చెలంగెమిగులసాంపావటిలఁగ. 96

ఉ. పండినయాకులూడ్చిపరువంపుఁ జిగుళ్ళనుదాల్చిచెట్టుక
న్నండువొనర్చెఁ ; గానయనువైదలియామనితేనిరాకకున్
నిండుతమింజెలంగికడునేర్పుగఁబ్రాదొడవుల్ విరుర్చుచున్
మెండుగఁగెంపుతానగలమేననుదాఁగయిసేపెనోయనన్. 97

సీ. బట్టులైపులుకాసిపిట్టలగ్గింపఁగోయిలకూతఱూరకొమ్ములుగమొరయ
విరిసినమోదుగువిరులదివ్వెలుగ్రాలఁగమ్మపుప్పొడిచుమ్ముగమ్మకొనఁగఁ
జిగురుటాకులులాలుజెండాలచాలుగనెల్లతుమ్మెదదిమ్మువెల్లువలుగ
మొగిలిపూరేకులుముల్కులగమిగాఁగవలిగాలియులివుబేరులుగవఱలఁ
దనకుదగ్గఱచుట్టమైతనరునలరు, విలుదొరనుగూఢిసంపెగవిరులతేరి
నెక్కితెరువల్లనేఁదఁగనెనఁదలంచి, దాడివేంచేసెనామనితేఁడుహరి. 98

- గీ. అడవికన్నెకునామనియొడయనికిని, బెండిలియొనర్పనదనను వెలదిమిన్న
యిడినముతైంపుల్రాలననడరెఁగాన' నెల్లెడలమల్లెమొగ్గలుపెల్లుగాను. 99
- సీ. చిలుకలపలుకులెఱొలినుడువులుగాఁగఁబలుమొగడలు సేసఁబాలుగాఁగఁ
దేటులొదపెండ్లిపాటలగమిగాఁగననజొంపములుదోరణములుగాఁగఁ
గలికికప్పరపుడిప్పలుతిన్నయలుగాఁగఁబుప్పాడుల్ గందంపుబొడులుగాఁగఁ
దలఁబాలుమల్లెపువ్వులకూటునలుగాఁగఁచేఁగెపూఁబొదలుపందిరులుగాఁగ
మివులపూచినమోదుగుపువునివాళి, పల్లెరముగాఁగ; వలికరువలినిగదలు
చెట్లమోతలుబేరులైచెలఁగఁ; గాన, చేడెనామనిదొరపెండ్లియాడెనపుడు. 100
- గీ. మున్నెపోయినవలపులుపొడమెనుఱులఁ, జెట్టులకుఁ; గెంపుకన్గలపిట్టలకును
జెడియెఁజిననాఁటికాకులచెలిమియపుడె, జగమునకుఁబర్వెనొక వింతజవ్వనంబు. 101
- క. అడవియనుపడఁలియలరన, కొడుకునుగ నెనన్నమాటగుప్పనవినియ
ప్పడెపిల్లలనిడఁదొడఁగెను, గడుసంతసముననుగ్రుడ్డుకానుపుల్లెన్. 102
- సీ. గుజ్జామావులమీఁదఁగూర్చుండిచిలుకలువిరివిల్లుపొత్తంబువిప్పిచదువఁ
గడిమిచెట్టులఁగెంపుకంటులింపుగఁబాడివలఁతేనినిదురమేల్కొలుపుచుండ
జాజిపూఁబొదలలోజమిలిముక్కాలులుతెయ్యవిల్కానిపద్దెములుచదువ
సంపెంగ్రొంబూవుచప్పరంబులఁదెలిపులుఁగులునురుపాటచెలఁగిపాడఁ
జలువలనెసంగువలికరువలినిసుంగు, చెఱుకువిలుదొరరాకమచ్చికను మెడువ
వేడుకలకెల్ల నెల్లయైవెలయుచుండె, బూవుతోఁటలుగడితంపుఁబాలుపుమీటి. 103
- సీ. జముకడపడఁతుకకొమరుఁడైకానయన్నిరపెంపఁబొదరిండ్లఁబెరిఁగిపెరిఁగి
తేఁటిబోటులజోలపాటలఁగడుఁజొక్కితేఁగెయుయ్యాలలఁదూఁగితూఁగి
తమ్మిపూఁజెఱువులకమ్మబూఁదేనియలానుచుజలకంబులాడియాడి
కడునెమ్మదినినడకలయందుఁదలకూర్చిపుప్పాడితిప్పలఁబొరలిపొరలి
చిన్ననాఁటనెమిక్కిలిచేవగలిగి, తెరువరులబట్టిపీడించుతెఱఁగెటిఁగి
సాదనయొనర్చుచామనిసామియాన, మరునిచెలియైమెలంగుఁడెమ్మెరనిసుంగు. 104
- క. ఇల్లెఱయుల్లంబులకింతంతనరానిసంతసంబొదవించుననకారుచాఁగుచున్నయదనున.
- సీ. తొలకరికల్కుపుల్లులనెన్నదలదిద్దుమెట్టిదమ్ములజిల్లుమట్టెలలర
నీలికల్వలడాలుడీచుసేఁగుఁగఁజూయకనుఁగవనఱసిగ్గుగడలుకొనఁగఁ
జిందంబునొగినవ్వునందంబుగలకుత్తికనుముత్తియపుఁబేర్లుకాలుచుండఁ
ధలిరుటాకులఁబోలుకలికికైపమ్మలవిలునఱ్ఱాల్లలయంగ్రములుచెలంగ

ననదుకానునకొడ్డాణమందమొసంగఁ, జేవులకునుగమ్మలాకవింతచేలువుగూర్చఁ
బుడమియొడయని గారాబుబుడతవచ్చెఁ బూవుదోటహొరంగునుబాడగనంగ

అ. ఇట్లులాక్కరి తెయు సేతెంచియాయంతి, మిన్నయొక్కపొన్నగున్నపాంత
వెన్నెలదొరజాలతిన్నెపైఁగూర్చుండి, కొంతయలతఁదీర్చుకొనుచునెడుట. 107

సీ. విరి తేనియలతీపు వేడ్క కాండ్రకుజూపుబలితంపుఁజేటిబోటులహొరఁగుఁ
బండ్లగుత్తులుడుల్చినగ కాండ్రనొగిబిల్చిచవిచూపురాచిల్క సకులపాలుపుఁ
జిగురులఁదమకిచ్చుచెలిమికాండ్రను మెచ్చుచెలువంపుటాఁడుకోయిలలసాగసుఁ
దమ్మితూఁడులాసంగు నెమ్మెకాండ్రబెడంగుతలఁమరాయంచతోయ్యలులహాసుఁ
గాంచి;తమిమించి;యెలమినగ్గించి. యరరె! చెఱుకువిలుకాఁడ! నీపనుల్ చిట్టకములు
చెంటినొక్కటిచేసెడుదంటతనము, నీకకలద,, నికొండాడెనెలతమిన్న. 108

గీ. ఇట్లుకొండాడి ' 'కోరినయెమ్మెకాండ్రఁ, గలసిదొరతేనిసుగములఁగాంచుటకును
బులుఁగులేమేమిచేసె నెపున్నియములు, బత్తివెలయంగదొల్లింటిచాములందు. 109

గీ. అట్టికలిమికినేనూఁచనైతినకట, తండ్రినెరచేదినామాటుతల్లిపలుకు
వీనులనుజొన్పినన్నెక్కవెడఁగునకును, బలిమిమైఁగట్టిపెట్టఁగఁదలఁచెమది. 110

సీ. తలిదండ్రులాడుపల్కులకియ్యకొంటినాదొరబిడ్డపైఁజెల్మితొఱగవలయు
మదిలోనకోర్కి తెల్పుదునయ్యకంటినామేరమీతినసిగ్గునూరునెక్కు
ననుఁగునెచ్చెలులకువినిపింతునంటినా వెలిసుబ్బనూయన్న వెగడుమెండు
ఎడఁదనవలవంతనడఁగింతునంటినావలఁజేఁడెనాగుట్టుబయటఁబెట్టుఁ
బిన్ననాటనుండివిజయసారునిమీద, జెలిమిపలపుతీఁగెతలఁపుమడిని
బాదలఁజేసియిపుడుపురుగుట్టెడుతటి, కాంచిసైచుటెట్లు! కాచుటెట్లు!,, 111

అ. అనుచుఁదనదుడెందముననగ్గలపుఁగొంద, లంబునెందితనతెలంపునెట్లు
లైనఁదీర్చుకొనుటకంకిలిలేకుండు, ననువునరయుచున్నయదనునందు. 112

సీ. తనతేజుచేజగంబునకుబంగరువ న్నెగలిగించుమినుమానికంబువోలె
నిద్దంపుఁబండువెన్నెలలచేదనియించుదొరతేనినిండుచందురుఁడువోలెఁ
గ్రమ్మిపొగమొక్కకడఁద్రోచివెలుఁగొందుసతనాలుకలవేల్పుసామివోలె
వలపుగుంపులనాల్గువలకులవెదచల్లుగొనబై నక్రొమ్మావిగున్నవోలెఁ
జెఱుకుపాలకుఁజవులనుగఱపఁజాలు, కులుకుపలుకులనలరురాచిలుకవోలెఁ
జెలుపుమీటెడుదళవాయిచిన్నిబిడ్డఁ, వట్లవట్లనఁజూఁదోటకరుగునెందె. 113

క. అరు నెంచినచలువపూజ, ప్పరములనడయాడి; దాకపందిరులకడన్
దిరిగినెలతాలుదాపిన, యరగులుపరికించి; యరుసమందుచు నెదుటన్.

సీ. పెనుమానికములుదాపినహొన్న బొమలకు వెలలేనితనరూపు నేల్పుగాఁగఁ
బులుకాసిపులుగుగుంపులకెల్లదనపల్కుమంతు కెక్కినమేలుబంతిగాఁగ
జడిచాలిపిట్ట నెన్నడలకుదననడయొజ్జపు నేర్పడి మేటియొజ్జగాఁగ
గందంపుమలమీదికమ్మతెమ్మెరలకుదనయూర్పుచిటుగాలితల్లి గాఁగ
మిసిమిదులకించుతొలుకడిమెలుపనంగఁ, జికిలిచేసినవల తేనిచిలుకనంగఁ
దిరుగుచుండెడుపగడంపుదేఁగెయనంగఁ, బూవుదోటను వెలయునప్పలతింగనియె

క. కనియల్లనఁజెంగటికిం, జనికన్నంగవనుమిగులజాల్వొటెడు నీ
టినిజెఱగునఁదుడుచుచుని, ట్లనియెన్ దెందంపుచమ్మినంటినకూర్చిన్. 116

సీ. “తలగామురాయండుతారసించిననాటి నెలపోల్కి నెమ్మోముపాలుపుతఱుగఁ
బూదేనెనిండినపొందమ్మలోయనంగనుగవనీశులుగడలుకొనంగ
నల్లనల్లనవ్రాలునల్లమబోయనఁజిన్ని వేనలివీడిజీసుకాడఁ
దని గాలిగదలుచక్కనిపూవుదీవియవడువున నెడమేననడఁకుగదుర
మెడలనుపదాటువన్నె పసిడికరంగి, కాలువలుగట్టె నూయనగడితమయిన
చెమ్మటలుగ్రమ్మ; నీవిట్టులుమ్మలింపఁ, గతమదేమొకొ తెలుపుమాకలికిమిన్న. 117

చ. చెలువరొ! యొక్కరాచబలుసింగపుగాదిలిపట్టివీవు; నీ
పలుకులకీతఱులుగఁబల్కెడువారుహుళిక్కి; కన్నుస
న్నలను మెలంగుచుండుదురునమ్మిచెలుల్ ; కతమేమివంతకున్!
గలతెఱఁగెల్ల నాకిపుడుక్రన్ననఁజెల్పనె; యేమలాతిసే. 118

చ. చెలియరొ! తల్లివండ్రులకుఁజెప్పనికందువలై ననాదుపాం
తలకరుదెంచి; తమ్ములపుదావిగుబల్కొనదండనిచ్చి; నీ
నులనిడుచుందువర్జిలి; ననుంగుఁజెలీ! యిపుడేమిదోసమున్.
జలిపిలిఁజెల్పకుండుటకుఁ; జానరొ! నన్నెడనేయఁబాడియే” 119

చ. అనవుడురాచకూతురెదయందలికొందలమాఁగియిట్లనున్
“వినుమొకగొప్పముప్పదవె; వేసటకోరిచిపిన్న నాఁటిచె
త్తినిమది నెంచినీవుతగు మేలొకఁడిప్పడొనర్చితేనిద
ప్పునుకలికాడ!” నాఁజిగురుబోజికినద్దొరబిడ్డఁడిట్లనున్. 120

- చ. అడిగినబొందిగల్గునునుతొననుగొంకకచేనిదంగ ; నీ
యుడిగముబంటుచందమున నొరిమి మైననయంబునల్ప ; ని
ట్టడనయియేనునిల్వఁగ నెడందనుగొందలమంద నేల ? నొ
పడఁతిఁగొ ; గౌరు నెక్కిచిటుపంచలయాతొడుదానిచాడునన్ . 121
- చ. తడయక తెల్పు ; చేయదగుదానినిజేసెదఁ ; గాటుచిచ్చునన్
బడుమనితోరినంబడెదఁ ; బట్టెదసింగపుగున్న నేనియున్ ;
గడలినిదూఁకుమన్ననిద్రెగక్కునదూఁకెదఁ ; బాప తేనిబ
ల్పదగలనున్నమానికములంగొని తెమ్మనఁబోయి తెచ్చెదన్ , 122
- క. అనవుఁడురాకన్నియమది, వనటందగఁద్రావిలోనవఱలెడివలపున్ .
గనుఁగవ వెలిబుచ్చునుని, ట్లనియెన్దళవాయిబిడ్డకారడమొదవన్ . 123
- క. “ కలఁడొకయల్లుఁడునామా, ర్తలికాతఁడుమొఱకు ; తులువతనపుఁబనులకుం
బలియుఁడు ; కల్లలకిలు ; దొం, గలకొజ్జలు ; జూదగాఁడు ; కట్టిండిసుమీ . 124
- క. పొట్టతెగఁగోసిచూచినఁ, గట్టా ! యక్కరమునున్న ; గడితపురివ్వెన్
బెట్టివెదకించిననుబాడ, కట్టదుసుంతైనఁజెలివిగాదిలిసకుఁడా ! 125
- నీ. ఇనుపగజ్జెలతల్లియెలమిఁజిందులుద్రొక్కువెడఁదయకా నెమ్మామునడుమ నెప్పుడు
అగ్గిగుండంబులనెగ్గులాడెడుకన్నఁగవచంద్రనిప్పుకల్ గ్రక్కుచుండుఁ
బెనుతాడిచందానఁబెరిగిన నెమ్మేనుపూచినబూరుగుపోల్కిఁదనరుఁ
జిట్టవెండ్రుకలాప్పుసిరమునుబాడగన్నబూతాలతేడనుబుద్ధిపాడముఁ
బాయమారయనలువదెపైనిచెండు, కాల్చిపరికించిననులేదుకనికరంబు
కొడిగంబాడుగొనములఁగొండమన్ని, నడవిమెగమైనమంచిదాచెడుగుకన్న 126
- అ. పేరుచంద్రవర్మ ; పెద్దలుచీమకై, వడిగడించినట్టిపైక మెల్ల
వెలవెలందుకలకు వెచ్చించిజోగియై, కూడులేకయిపుడుకుందుచుండె. 127
- చ. మడుగునుబోలువంగసముమైలయొనర్చి ; కొలంబువారిలోఁ
గడుతలవంపులంబడి ; చొకాటపుఁగీరితివీటిపుచ్చి ; యె
ద్రడివెతఁగన్నవారలనుదప్పక వేడుచుఁ ; బ్రాద్దులెట్టులో
కడపుచునున్నవాడతఁడుగాటపు నెవ్వగనానగండయై . 128
- ఆ. వానిఁదెచ్చియొక్కమానిసిఁగావించి, పేర్చినన్నొసంగిపెండ్లిచేసి
యతని పేరఁబునమినంతయుఁదానేల, చలఁచెనవతితల్లితండ్రుడిపప. 129

వ. ఇట్లు తలచి నిన్న నాచెన్నఁటింబిలిపించి యెన్నెన్నియో రాచిన్నెలుతీన్నపటిచి
నాకన్నతండ్రయగుమన్న టేడుతనపోగునందగులుకొనినవాడగుటంజేసియాతని
చెంతకుంగొంపోయి యాకట్టిఁడింగట్టెదుట నిలుచునట్టు కట్టొనరించి జగజెట్టియని
యు; జెట్టిదపుఁజివ్వల నెట్టిఁడులనైనఁ బొట్టకొవ్వుమట్టుపెట్టిచాపకట్టుగాఁబడఁ
గొట్టఁజాలినదిట్టయనియు; బుట్టని బొట్టియలకుఁ బేళ్లువెట్టి; చీఁకునకుఁజేఁగవుట్టించి;
గోరంతలుకొండంతలుచేసి; మాటల తేటలఁబదిళ్లుజెట్టి; సూరటుగ నేమేమియో
నూతీ చెవికెగఁబోసి యాముదుసలి బడుగుమీఁద మిక్కుటపుటక్కటికమునెక్కొ
నంజేసెనంత.

130

సీ. గట్టుమ్మికిసీసకంబుపెట్టినయటుగుడిసెకుమేల్కట్టుగూర్చినట్లు
బొండుమల్లెసరంబుబోడికినిడిట్లు కాకిముక్కనఁగెంపుగట్టినట్లు
మసిగుడ్డలోపలమానికంబిడినట్లుసలుగుమేననుగండమలఁదినట్లు
వెండిపల్లముఁజెచ్చివేఁపిపైనిడినట్లుముదుకచీరనుజరీయఁడికినట్లు
పిల్లిసిరమునబలుదివ్వెపెట్టినట్లు, తండ్రినామాటుతల్లిబోదనలనమ్మి
పరువుమాలినయాచంద్రవర్మకిపుడు, కట్టిపెట్టఁదలంచెసంగాతకాడ!

131

గీ. ఆలివలఁజిక్కియున్న నాయనుఁగుఁదండ్రీ, కిదితగదటంచునుడువువారెవరు ! నేనె
నుడువదొరఁకొన్న నోడనవడఁతిపలుకె, పాటి నేయునుగాన నామాటవివఁడు.

132

ఉ. కావుననట్టిజెట్టిదపుఁగాతీయపుట్టకమున్న నాదుమేల్
శ్రోవసునీకుఁచెప్పఁదగుతొయ్యలులెవ్వరులేమిఁజేసినే
నేవినిపింపఁగావలసె; నిక్కముడాఁపఁగనేల? నీసయిన
నావలపెల్లఁజిక్కె; నికనన్నఁదమిందరిఁజేర్చిప్రోవవే.

133

సీ. చెలిమిఁకాడవుసీవ; చెలిమికత్తియవీవ; వెలలేనినాపాలివేల్పవీవ;
యారాటములఁదీర్చునట్టిసామివిసీవ; దొరలేనియనుఁగుబందుగుడవీవ;
యెలమికన్గల్వలకిచ్చుకొన్నెలవీవ; తలఁపుఁదమ్మికివేడివెలుగునీవ;
పెనుకోర్కెలనొసంగుపెట్టుఁజెట్టవునీవ; బలుపున్నయంబులసామివీవ;
యెల్లజగములునీవ; నాయుల్లమీవ, వెలియుసులునీవ యెదఁగల్గువేడ్కనీవ
పలుకులుకులేల? నమ్మునాబ్రతుకునీవ, మదిముసుగువెట్టనేల? నామరుడవీవ.

134

క. నినుఁగానియట్టులుండిన, ననురమ్మనిచేరఁదిగిచినాకడగండ్లై
ల్లనుదాపువారలెవ్వరొ, వినిపింపవెనాదుపాలివిరివింటిదొరా!

135

చ. దూరముననిల్చిచూర్తురనుద్రుంచి; యొడల్ దిగనాడినీదుతం
డ్రెగహినినాదుతఁడ్రెకినిడెన్నెయి; నీవునునన్ను నేఁచున
వ్వరివిలుకానిఁదోలి; మెయివేయొసఁగంగడె; యట్లుకానిచో
వెరవిఁకలేదునూ; మరునివేఁడిమివాపికొనంగనెచ్చెలీ!

136

ఉ. చిన్నటనాఁటనుండిమనచేసినసేస్తపుబల్మినిట్లుసి
గ్గన్నదిమాని; తెంపుమెయినాడినమాటమఱొక్కమాడ్కిగా
నెన్నఁగబోఁకుమియెడఁద; నీయెలపాయమఁదెల్లనీకునే
జన్నియపట్టితిన్మరుఁడెసాకిరిమాటలువేయునేటికిన్

137

ఉ. ఇందులకీవైకంబడకయిట్టటులాడితివేనిదేఁకువన్
బొందియనిప్పుడేకటికపూవిలుదాలుపుపాలుచేసి; నీ
పొందునుబొందుదారినిఁకముందటిబాములనైనఁగాంచి; నా
డెందములోఁకొందలముడిందనినుందమిఁగేలువట్టెదన్.,

139

.అ. అనుడువిజయసారుఁడబ్బరమందుచుఁ, బొలఁతితెగువమదినిబొగడి; యామె
వలపుతీఁగగట్టిపరికింపఁదలపోసి, యిట్టులనియెఁగూర్చియుట్టిపడఁగ

139

ఉ. “ వింటిమిఁనేఁడునీవలనవింతలుక్రొత్తలు; చాలుఁజాలువా
ల్లంటిరా! రిత్తనెంజిలిఁగలంగుటపాడియెఁతెల్విమాలినీ
వంటివలంతి; యింటఁగలవాసినివీసరపుచ్చిమేటిరా
దంటలుపల్వరుండఁగనుదూడనుజేర్తురెవేదమెక్కనిన్ ?

140

ఉ. సింగపుఁగన్నియంగొనఁగసింగపురాయనికొప్పఁగాకయే
నుంగునకెట్లులాపెడుననుంగుఁడెలీ! మదిబీటువాటుటన్
వెంగలివొచుఁదోఁచినదివేమటునాడుచునుంటివంతలో
నంగడముట్టు నేతలఁపునంగలకోరికఁదెల్లఁ? దొయ్యలీ!

141

సీ. అలరుక్రొంబూవుతావులఁజల్లుచెవ్వానియసముముజ్జగములనలమికొనియె
మలవిల్తుకంటిమంటలనవ్వుచెవ్వానిదినుసుమిఱి నతేజుడెసలఁగ్రమ్మె
గలనమార్తురకుత్తికలఁదెంచుచెవ్వానివాలుమేల్దాలునఁగ్రాలుచుండె
గనువిప్పుదొరఁగోడిగంబాడుచెవ్వానియొడమినిర్వేదలనొముచుండె
నట్టి నెఱరాచజాబిలికనుఁగుఁబట్టి, వకటకట! పోలుపొందెఱుంగకకరంబు
వేదతనమునవెతలొందువెడఁగునన్నుఁ, గేలుపట్టిననీకేమిమేలుగలుగు?

142

- సీ. నీయయ్యకొలువులో నెలతలతలమానికమ్మరమ్మను పెంపుకమ్మవోవ
నిలువేల్పుగానిన్ను నెంచికొల్చుచున్న చెలిమిబోటులమోముచిన్నవోవ
నెల్లవారలునిన్ను నేలికకటచేతినిమ్మపండనుమాటనీటంగలయఁ
గసఁజెఱుంగనినీదుకడిదివంగసమనుమడుఁగుపుట్టమునకుమైలసోఁక
బందుగులలోనఁదలవంపుగ్రందుకొనఁగఁ, బదుగురును గాఁచినవ్విచప్పటలుగొట్ట
నూడులందఱువేలెత్తిచూపనకట!, పేదననుఁబెండ్లియాడినలేదుమేలు. 143
- ఆ. చమురులేనిదివియచందానజక్కఁగా, నీకునాకుఁజెలిమినివ్వటిలదు
నీటంగంచరములు నేలఁగలంబులు, నడుచుటరిదిగాదెడఁఁతిమిన్న. 144
- చ. ఎనమఱిలేని నెయ్యమునకెద్దడితాఁబగవానికైవడిన్
వనటలఁబెట్టి; నిల్కడనుబాపి; చిరాకునుబెంచి; నెమ్మదిన్
చనఁజెగుతేఱువందఱిమి; తాలిమిఁదూలిచి; దానితావునన్
గినుకనునిల్పఁ; బిమ్మటనుగీడులుపెక్కిదవున్వెలదిరో! 145
- చ॥ వగలకుఁగాపురంబు; పగవారలఁదాగెలిపింపదోడు; బం
దుగులకుఁగిన్న; నేస్తులకుఁదోడ్పడలేనికడిందివంత; యా
ల్మగలకుఁగల్గుపెన్మరులుమాపెడుబెబ్బలి; తెల్విదివ్వెపె
ద్దగఁసెనరించుతెమ్మెరగదానిటుపేదఱికంబుపైదలీ! 146
- సీ. కలమాటనుడివినఁగల్గగా నెంతురుచెలికాండ్రుపిలిచినఁబలుకకుండ్రు
తనవారిలోపలఁదలవంపుతలకూడునిల్లాలుమాటుమోమిడునుగినుకఁ
గడగండ్లువిడువక కాపురంబొనరించుమేలుగొనంబులేమెఱయకుండు
నొరులుచేసినతప్పులొక్కటతలఁబడుఁజెడుగొనంబులువచ్చిచేరునెఁదద
నాఁకటికినడ్డుపడువారు; చీకటికిని, దోడుపడువారలేవంకదొరకకుండ్రు
గొప్పవారలకడకేగఁగొంకువైడము, లేమి కెనయగువెతమఱిలేదుపుడమి 714
- క. తలిదండ్రులప్రేముడికిన్, వెలియైనాబోఁటికి టికిపేదనుదమిఁబెం
డిలియాడియక్కటక్కట!, పాలతీ! నీవేమిమేలుపొందెదొచెపుమా 148
- గీ. ముందుగాలేవడినివెతలొందిపిదప, సిరులవలననుసుగములఁజెందనచ్చుఁ
గానిముందుగఁగలుములఁగాంచిపిదపఁ, బేదఱిక మొందుఁజెంతయువెక్కసంబు 149
- గీ. కాననీవెట్టితలఁపులుకట్టిపెట్టి, బలిమిఁగలుములఁజెలఁగురానెలకొమారు
సొక్కురునినీకునచ్చిచక్కనిదొర, వెలదిరో! కేలుపట్టుమావేడ్క, ననుడు 150

సీ. వేవినతటినివెల్వెలవాటు నెలమాడ్కి నునుమోముననువిన్న చనముదనరఁ
దమ్ములఁగొండే నెత్తావివెల్వడు తేంట్లకరణిఁగాటుకనీరుకనులజాట
వలపుగుబ్బలినిఁదివడ గాలివడుపునముకుఁగ్రోళ్లనిట్టూరుపులుచెలంగ
వెన్నెలఁతేనిపైకొన్నచీకటులనమోమున నెఱికురుల్ ముసరుకొనఁగఁ
చె మ్మొరవడంకువిరజాజితీఁగెపోల్కిఁ, గదలికలుబంగరపుమేనఁగడలుకొనఁగఁ
బులుకుపులుకునదళవామిబుతుతఁగాంచి, యీరెలుంగుననకొమ్మయిట్టులనియె 151

క. “తొలకరిమొలుపుండీవల, వలెఁగలుములునిముసముననవచ్చుంబోవుం
జెలికాడ ! వానిఁదిరమని, తలఁచుటకన్ననువెడంగుదామున్నదియె 152

గీ. తులువకేన్మించియదనునఁగలుగుసిరులు, కానితటిమంచివారికేఁగలుగకుండుఁ
గలిమికుప్పొగి ; లేమికిఁగలతఁసెందఁ, దగదటందురుచదువల్ జగమగండ ! 153

చ. కొలలకుఁద్రోవఁజూపుఁ ; జెడుకోరికలన్నదిజొన్ను ; నిచ్చలి
చ్చలుగరువంబురేపుఁ ; గొనసాగఁగనీయకబత్తిమాపుఁ ; బె
ద్దలయెడనమ్మకంబుఁగడుదప్పుగఁజోపు ; నెడంపఁబున్నెపు
న్వలనికిఁబాపుఁ ; గల్తిచెలివాఁడిమగంటిమిఁజూపి నెయ్యఁడా !

చ. కనుఁగవకింపుగానిదురఁగల్గఁగనీయదు ; పెంచునాసలన్ ;
గనుపడనీదుపెద్దలను ; గల్లకిల్లొనరించు నెమ్మదిం ;
బొనరుచులేనిగ్రుడ్డితనమున్ జెవుడు న్మెయిదారికక్కటా !
వినుసిరిచానకర్దములువింతలుగావెయసుంగు నెయ్యఁడా ! 155

ఉత్సాహ. తెలివిమాలినట్టివానిఁడెల్విగల్లువానిగాఁ
గొలములేనివానిమంచికొలముగల్లువానిగా
బలిమిలేనివానిగొప్పబల్తిగల్లువానిగాఁ
గలిమిచేడెసల్పుచుండుఁగాడెచిట్టకంబుగాన్ 156

చ. వెలచిగురాకుబోడివలెవెక్కసపుంబలుబూటకంబులన్
జలిపికడిందికొందలపుసంద్రమునంబడవైచిపోవునీ
కలిమివెలందుకన్నతముగానెఱనమ్మెడువానికన్నంబె
గలియొకఁడుండునా ? పుడమిగట్టిగనారసిచూడుమామదిన్ 157

ఆ. సిరులుహెచ్చెనేనిఁజిక్కులుహెచ్చును, సిరులుహెచ్చకున్నఁజిక్కుసున్న
సిరులుగలిగియుంటెనేమంబా ! లేకుంటె, నేమమో ? తలంపుచెలిమికాడ ! 158

- క. అనిపలికి “సంగడీదా, విను” మనిమఱియిట్లులనియె “బేదటికమునం
దునుమానుసులకునరసిన, గనుపట్టుంగొన్నికొన్నిగడితపుసుకముల్ 159
- సీ. బలితంపులొనిదాయలపెంపునడగించుగడుపున్నియపుదారిగానిపించు
దయ్యంబునయంబుదలఁగట్టొనరించునెనలేనికనికరంబెడదనించు
దురుసుపల్కులునాల్కుతుదఁజేర్చనదలించునూర్చిగల్గెడుమేల్లనుగ్గడించు
గరువంపుబలుబూచిగడలకుమఱించుఁదెలిసినవారిపొంతలకుఁబంచు
విందులందుమిగుల పేరిమివెలయించు, దలఁపునకునుజాలఁదనివిఁబెంచు
నేవగింపఁగనునెలేవడిమాకిన్ని, సుగములొసఁగుచుండజగమగండ! 160
- ఆ. మగలవెంటనేగిమగువలూడిగముల, జలిపిమిగులసంతసంబుఁగూర్చి
గరితతనమునెల్లఁగాన్నించినెగడుట. పేదతనమునందుఁగాదెసకుండ! 161
- సీ. పరఁటిపుట్టుగునిరాబాకైకాల్గంటికొత్తడితనంబడరెనెద్దడినకాదె
బొంకెఱుంగనిఁజేనిముద్దుటిల్లాలిక్రొత్తడితనంబడరెనెద్దడినకాదె
వరుసతేరులఁజేనిపట్టివల్లంటికొత్తడితనంబడరెనెద్దడినకాదె
నలుఁడనురారాచతలకట్టునెలఁదిక్రొత్తడితనంబడరెనెద్దడినకాదె
పాండుఁకనెనుఁజేనిపట్లనెలంతక్రొ, త్తడితనంబుపేదతనమునంద
కాదెయడరెనట్లుకావునలేవడి, జెలిమిచెడునటంచుదలఁపచలదు 162
- క. బలువిడినెద్దడియనుతె, క్కలికాఁడొకతఱినిజెలిమికలిమినిదాడొం
గిలెనేనిమరుఁడుమనకు, న్గెలుపొసఁగంగలఁడువానిగీటడఁచివెసన్ 163
- ఆ. చిన్ననాటనుండికన్నారసీగొనం, బులనుగాంచివలచిమున్నెనాదు
మదియొసంగియుంటి; మఱియిప్పడియొడల్, గూడనుసఁగుదానఁగొనవెయనుఁగ
- గీ. మరులనువరాలగనిమనమదులయంద, పాదుకొనియుండఁబేదలఱూదుమెట్లు?
నీవుకాపురమనియెడినేలనేలు, నుడయడవుకమ్మరాణినైయుందునేను 164
- సీ. నిక్కంబుదప్పనినేలఁజేడవునీవయతనియాలగుచంద్రమతినినేన
పదితేర్లయెకిమినిమొదటికందువవీవచాలుపేరింటిప్రొయాలనేన
మిన్నేఱుతలఁదాల్చుమేటిదేవరవీవగట్టులదొరముద్దుపట్టినేన
వికివింటిదొరఁగన్నవేల్పుసామివినీవపాలేటిగారాబుపట్టినేన
చిలుకతత్తడినెక్కెడుజియ్యవీవ, యతనికిఁగడుఁగూర్చెడురతినినేన
యనితలంచుచునెచ్చుదిఁదనివిపొంది, కాపురముచేసికొందమక్కఱుదీట 165

- చ. తనచెలిమాటతండ్రిజవదాటకయుండుట ; మాటులెల్లిన
న్ననయముఁజంద్రవర్తయనునాతనికీయఁదలంచుచుంటయున్ ;
గనిననెలంతవోవుటయుఁ ; గాంచియెదందిగుల్బార్చికొంటిని
నగుగొని ; దయ్యమున్నిటికిఁగన్పటిచెన్నియనంచుఁబొంగితిన్ . 166
- గీ. అట్టియటతేనినావలనడవిపాలు, సేయకేలుము ; తమిసీదుచెట్టపట్టి
సేనుపడరానియిడుమలేనీకుఁగాను, బొందుదాననుసంతోసముగనునకుఁక ! , 167
- అ. అనుడువిజయసారుఁడాయితీకిట్లనుఁ, “జిచ్చులేకమండుమచ్చికిఁడు
నీదుతండ్రివినిననెరేదియప్పడ ; వెడలనడఁచునన్నపీటినుండి 769
- గీ. పాలతిరో ! నిన్నునొకరాచబాబ్బ మెకపు, గున్నకీయఁగఁదలంచుచున్నతండ్రి
చెవులకొకకూటిపేదనుజెట్టపట్టి, నట్టిమాటలుసూదులైయడగకున్నె 170
- గీ. అగ్గికినిగాలిబాసటయైనయట్లు, తండ్రికినుకనునీమాటుతల్లిలేవ
మొదలుతెలియకయతఁడెట్టిచెడుగొనర్పఁ, దెగువసేయఁడు ? తెల్పుమాతెఱవమిన్న
- గీ. చెలియ ! యెత్తువారిచేతిబిడ్డండునీ, కన్నతండ్రి ; యతనికతలునీకు
నాకువితలటవె ; నాతిరో ! యిదివిన్న, మండిపడుచునునలఁజెండకున్నె 172
- గీ. కుడిచికూర్చుండఁజాలక గొడవయొకటి, మీఁదనిడుకొనుటెంతయుమేలుగాదు
కాననీజతనములింకకట్టిపెట్టి, మంచితెరువునుబట్టుమామగువ ! , యనుడు 173
- నీ. కలికికొప్పనమెప్పుకన్నెగేదగులతోవిరజాజిపూఁదావివియ్యనుండ
నెమ్మొముపైనిడ్డనెలవంకబొట్టుతోజింకపొక్కిలిచాలఁజెలిమిసలుపఁ
బరువంపుజలువకప్పరముతోఁజములంపువలపులుగోడిగంబులమెనర్చ
నటుతనుదాల్చినయాణిముతైములతోమానికంపుసరాలుమాటుమలయఁ
బలుమెఱుంగులుచిటునవ్వుగలసిపొలయ, ముక్కముంగరకెమ్మొవిముద్దులాప
విజయసారునకిట్లనువెలఁదిమిన్న, పలుకుపలుకునఁదేనియలాలుకుచిండ 174
- చ. “అలుకనునాదుతండ్రినినునక్కటికంబుతోరంగిపొమ్మనన్
జెలువుడ ! వెంటవచ్చెదను ; జెండెదనేనునుబాలికత్తెనై
యలజడులైననుకనుగములైననుహాళినినిన్నఁగూడి ; నీ
కెలమినిగూర్చుచుండెదనునక్కటులొక్కటచుట్టుముట్టినన్ 175
- చ. ఒడలనునంచిసాటుపడియోరిమిమైబగలెల్ల ; మాపులన్
బడలికతీఱుముక్కలిడిపమ్మినజేడుకనున్నమట్టుకే

కుడుమచు; నెట్టిచిక్కలకుఁగొంకకనైచుచు; నాకుటిండ్లసాం
పదరంగమందమాల్మగలహాళియిదేయనిమెచ్చినందఱున్

176

ఉ. కూరిమిసివెలందియడుగుల్దమిసెత్తుచు; నీదునెమ్మదిం
జేరినవంతలందొలచి; సేగులునాబలుముండ్లనన్నిటిన్
నేరువుమీఱఁజెందఁగ నెనిక్కపుఁగాపురపున్నగంబుల
య్యారె! యివేయటంచుమది నారదమందఁగవచ్చుత్తఱిన్

177

చ. మనకిలు నేలుపొచిలుకమావువజీరునిమెట్టదమ్ములే
యనయమునమ్మికాపురముహాళిసెనర్చుచు; గల్మిపెంపునం
గనులనుగానకుండుపలుగాకులనుద్దులనెంచినవ్వుచున్ ;
దనివినిబొందిప్రాద్దులనుదాలిమిఁబుత్తమనుంగునెచ్చెలీ!

178

ఆ. ఇడుమలనిగరువపడుచునేలనుగల్గు, చెడుగువేడుకలనువిడిచికలిమి
చెలువవలనఁగలుగుసిలుగులదలపోసి, కొనుచుఁబ్రొద్దుపుచ్చుకొందమఁచగ!

179

క. మరులనెడుదివియఁజెలిమిచ, మురుననునెక్కొనఁగఁజేసిమొగ్గలమగుపె
న్నెరగులనునిరులనన్నిటిఁ, దొరఁగింపఁగవచ్చు” ననుడుదొరబిడ్డఁడనున్

180

అ. “లేను! లేమి నేమిలేమినిహెచ్చఁజి, రాకు; దానివలనవీకఁచెడును
వీకఁచెడియంతవేదురుముదిరిని, న్నేమనందునెక్కొయెఱుఁగరాదు

181

గీ. అట్టిమొడసీవునైరణయదఁచిపుచ్చి, యిపుడుచేసినకర్ణంబునపుడుతలఁచి
వనటమొందఁగవలసివచ్చునునెలంత, కాననాపల్కునినితెంపుమాను” మనుడు

సీ. సుద్దంపుననుఁజెక్కుటద్దంపుదోయిపైఁజెఱునవ్వువెన్నలల్ జీగులునింప
వలఁజేనితూపులగెలుచువాట్టూపులకొనలుక్రొమ్మిండులఁగుమ్మరింపఁ
బనమించునెమ్మేనివలపులెల్లెడఁగ్రమ్మికొననుగందంపుఁగోనసలుప
విరజాజినెత్తావివెదచల్లునెఱికురుల్ తేఱిజోటులజోలపాటపాడ
ముంగరమెఱుంగుఁజిగురుకమ్మొవిరంగు, గలసియొండొఁటితోడనుజెలిమిసేయ
నక్కళావతిదళవాయియనుగుసిసుగు; గాంచియిట్లనునెయ్యంబుగడలుకొనఁగ

సీ. “చిన్నాఁజీయడుగులఁజెఱుగజ్జీయలుమ్రోయ నేనుంగునడకలనేగుఁజెంచి

కమ్మనిమైతావికదలకుమలయంగనల్లనల్లనఁబైఁటనలవరించి

కరువలిఁగదలుచిక్కనిమల్లెపూచీవచెలువునఁబజ్జలఁజేరినిలిచి

కన్నంగవకుఁజెల్లికఁజైయకాఁజిఱునవ్వుపాలయంగఁదీయనిపలుకుపలికి

నీకుంగలిగినయట్టిచిరాకునడచి, యలుకవోకార్చియోడిమిగలుగజేసి
సుగములొడఁగూర్చదగినట్టిమగువయోర్తు, బాసటగనుండవలదెయప్పట్టునందు.

క. ఎద్దడింగలిగకువనటల, గ్రద్దనఁగడవంగఁబెట్టఁగానేర్వమెయిన్
సుద్దులనుదెల్పినీమది, దిద్దందగువిందులేక శ్రేణుఁగెట్లుపడున్. 185

గీ. కూటికినిబేదవైననుగొలమునందు, నీవుసుంతైనఁబేదవుకావు; కానఁ
గనికరంబుననీపాటిచనునెసంగి, పున్నియముకట్టుకొనఁగదేవన్నె కాడ! 186

ఆ. అనుడువిజయసారుడలతినవ్వెక్కింత, కన్నదమ్ములందుగడలుకొనఁగ
నిట్టులనియెరాచబొట్టియఁబొడగని, తలపులోనినలపువెలివిరియఁగ. 287

చ. “నెంతరో! నీచుదింగలుగునిక్కుచమారయఁగోరి; యింతగాఁ
బలికితిగాక; నీపయినిబాళినిపీడిమనంగనేర్తునే
తలఁపులరెఁటిమెక్కటిగఁదామెనరించెనుమున్నెనుల్లెఱ
విలుతుఁడు; జంపుసేయఁకికవేయుడిగంబునకానవెట్టవే” 188

చ. అనుడు సయ్యంతియు నింతంతనరాని సంతసంపువేలుచుజాలున నూలలాడియప్పడ
వాలుబుడుత నిరుచెవియెటుఁగకుండ విరివిలు దొరయెజ్జగా వలపుటింగలమెలగాఁ
బెండ్లియాడె. 189

ఉ. కోరికలీనడించిపెనుకోసలబత్తినిజల్పుమేల్నిరా
చారులయుల్లనుఁదెపుడుపాయకనిల్చెడిమేటివేలుషా!
తోరపుఁగిన్నమీఱఁగనుదుంతహుమదొరఁద్రుంచి; బాసవాల్
కూరిమికుఱ్ఱకున్నగముఁగూర్చినవేలుపువాకతాలుపా. 190

క. సగమన్నున్ సగమిన్నున్, సెగకన్నుంగలిగినట్టిజేజేరాయా!
తిగకొటికలరాకాసు, పొగరడచినదిట్ట! వేలుపులతలకట్టా! 191

క. నెలపొద్దును నేలయునిం, గలమునుగేస్తుండునీరుగాడుపుమినురూ
పులుగాఁగలయొడయడ! మరుఁ, బొలియించినపోద! కడిదిబూచులతేఁడా!

గద్యము. ఇది శ్రీమదాపస్తంబనూత్ర కాశికసగోత్రపవిత్ర జయంతికులకలశార్చన రాకా
క్షరవమిత్ర భావనారాయణపాత్ర రామనార్యపుత్ర వేంకమాంబా గర్భశక్తిముక్తా
ఫల శ్రీమదాకుండిన్యాసమూర్తి దేశికపదసేవాపరాయణ భావనారాయణ ప్రణీతం
బయినకళావతీపరిణయంబను శుద్ధాంధ్రప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీభీమలింగార్చనము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీభీమలింగాయనమః

కళావత్రిపరిణయము.

శుద్ధాంధ్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. సిరులూసఁగెడువలిగుబ్బలి, దొరబొట్టియఁగూడివేల్పుదొరయుంగటిదే
వరయుంగొలువఁగనలరెడు, సరిమీతినతేడ! వంతసంద్రపుటోడా! 1

వ. అటమీడి కతలెఱంగాలకింపుఁడు. 2

ఆ. అట్లు పెండ్లియాడి యలరునుదావియు, బలెనుగలసిమెలసిపలుసుకములఁ
గాంచుచాలుమగలుకాపురంబొనరించు, చుండిరెదలవేడ్కనిండుకొనఁగ. 3

సీ. ఒకనాఁడు తేనియలొకఁడీయనిముద్దుపలుకులనలరించుఁజెలిమికాని
మొకనాఁడుమిగులవేడుకమీఱవీణియమీటిమెప్పించునునీటుకాని
మొకనాఁడుబలుచవులూరఁగూరిచికబ్బమునబలే! యనిపించుననుపుకాని
మొకనాఁడుచిత్తరువుసుటువోసినయట్లువాసిహళిదరచ్చవలపుకాని
మొక్కనాఁడర్మిలియెడంద నెక్కొనంగ, విరివిలువజీరుపొత్తంబువిప్పిచదివి
వింతపడునట్లొనర్చునువేడ్కకాని, రాచచాటలమెగపుగారాబుపట్టి. 4

గీ. అంతఁగొన్నాళ్ళకా తేనియనుఁగుమగువ, వారియెరలేనికూరిమివలనఁగొంత
డెందమునసందియంబునుబొంది; దాని, కలలెఱుగారయఁగదాడికాండ్రననిచె. 5

ఆ. అనుపవారువోయి యయ్యాలుమగలకు, గలిగినట్టికన్నెకలుపుమరులు
పాలకువలును; వారిపోకలులెస్సగా, నెఱిగివచ్చిరాణికిట్టులసిరి. 6

గీ. “తల్లిరో! నీవుతలఁచినతలఁపునకును, వేటువితమేలకలుగును? విజయసారు
నక్కళావతికేల్వటైనిక్కువముగఁ, గాంచివచ్చితిమమ్మమాకన్నులార. 7

సీ. విడబాటుగొజ్జంగివిరులదండలతోడఁదడఁబాటుగల్గునెన్నడలతోడ
వీడితావులనీనువింతవేసలితోడఁ గడుబడలినయట్టియొడలితోడ
సాగసియుసాగయనిసాలపుమాపులతోడనీటులుగులుకుజారైవటతోడ
జిగిమించుకెమ్మొవిచిగురుకెంపులతోడనిశుదకన్నులఁదేటునిదురతోడ

మొన్న నద్దమరేయిఁబూఁబొదనువిడిచి, వచ్చుచున్నట్టితమక శావతిని మేము
కాంచివచ్చితిమమ్మయోకలికిమిన్న, నమ్మునిక్కమ్మునహజ్జదమ్మలాన. 8

గీ. ఆప్పొదనువారుచెల్మిమైనలరుచుండి, మాటలాడెడుతఱినినీమాటునిసుఁగు
విజయసారునిఁబొడగనివింగడముగఁ, బలికినలెఱంగువినవమ్మపడఁతిమిన్న? 9

నీ. “వెలిఁబాలుకడుపునవినముగల్గుపనంటిబలుపిల్లుగప్పినపాడునూయి
మేఁకనిన్నియఁబూనిమెలఁగుచార్లమేకఁబుతలగడమరువునదాఁగుత్రాఁచు
చెప్పలలోపలఁజేరినపొట్టియచిన్నిపూఁడేనెఘాసినకటారి
మగువరూపునుదాల్చిచుసలెదురాకాసికప్పయెలుంగునఁగ్రాలుచిలువ
నీటఁబాడఁదీయునేర్పరి! పుట్టని, బొట్టియలకుఁబేళ్లువెట్టుజంత
మాటుతల్లి; యామెనునకందువెఱిఁగిన1 మిగులనేగివైడముసాగసుకాడ! 10

ఆ. కానమరులు వెలికిఁగాన్నింపకుండఁగ, మెలఁగుచుందమెలమిమిత్రదాసు
మనకునడుమకమ్మలకుజేరవైచును, జెలిమియిరువురందుఁగలిగియుంట. 11

నీ. ఎపుడైనతఁడుగాన్నింపకుండినవారిపేరిచేజాబులంపెదవుసుమ్మ
చనువుగానెవ్వరైననుమాటలాడినమదిలోనిగుట్టుతెల్పెదవుసుమ్మ
కనువేదురెత్తి నేననినాదుపేరనేచెలిమిన్నవైఁబిల్చెదవుసుమ్మ
దారితప్పిమఱొక్కదారినినేనున్నగీమెన్నఁడైనఁదొక్కదవుసుమ్మ
తుంటవిట్టునికాఁకలఁదూలితూలి, కరముబడలికనుక్కింతకన్నమోడ్చు
నదననన్నెంచికలువరించెదవుసుమ్మ, పదుగురుండఁగఁదమినిజూచెదవుసుమ్మ 12

క. మనపెండిలికతనీయెడఁ, దననాయుల్లంబునందతక్కమఱొకచో
టనుసున్నగుండునట్టు, పొనరింపవెపుడమిమెలఁగుపూవిలుకాఁడా! 13

క. తఱియరసినాదుతఁడికి, నెఱిఁగించెదనంతదనుక నెవ్వితముననొ
మఱకువకునైచిప్రొద్దులఁ, గొఱయొదవకయుండఁగడపిఁకొనుమానకుఁడా! 14

క. అనిపలికివిజయసారుని, వెనువెంటందోడికొనుచువెడలెనెచొటికో
కనుఁగొంటిమొక్కపొదమరు, గుననించుకనిల్చివారికూరిమిపెంపున్. 15

గీ. అనుడుదేవేరిమదినికట్టలుకగలిగి, యుండియునుదానిబయలికినుబుకనేక
తలఁపునననిల్పికొని పసదనములొసఁగి, దాడికాండకునెలవెచ్చితలఁచెనెట్లు. 16

ఉ. “అద్దర! దీనిగుండెదిటవంతటితఁడినిడక్కునేసి; నే
మొద్దనుగాపుగానిడినయున్నబలంగితుకించియొక్కఁడా!”

ముగ్ధులమూటగిట్టుతనపాంకపుజవ్వనమొక్కపేదకున్
మద్దెయదారవోసెనటెముందును వెస్కయుఁగానకింతయున్.

17

సీ. అట్లెల్లలిగనిర్వురాటలాడెడునాఁడెతప్పనిసేనొక్కచెప్పనైతిఁ
జదువులు నేర్పిం మనదనుననిదికడుఁడెడుగనితేనితోనుడుననైతిఁ
ఋఁదోఁటకిరువుగుఁపోయెడుతటి నైనమించుబోణిమందలించినైతి
దొరలేనిచెల్మివీదులవెంటదంటగా, వెదలమాన్నింపఁగఁగడఁగనైతి
నకట! నామాటకీఁగకాలంతయైన, నెదురుపల్కనిముగుదతానింతలోనె
యింతతెగువయొనర్చునంచెఱుఁగనైతిఁ, దలఁపనేమొందు; తలఁచెనుదయ్యమొందు.

చ. అలుకొకయింతలేకననునక్కట! వాకొనరానికాటులం

బలుకఁతెగించెనట్టె; తనపాట్లుదలంపకపేదనొక్కనిన్
జెలిమినిగేలుపట్టెనటెచెప్పకయెవ్వరితోడ; నింకనేఁ
గలతలువెట్టుకున్నఁడెడుఁగర్జములన్నియుమొక్కపెట్టునన్.

19

ఆ. ముందుమిత్రదాసుమ్రందించిపిమ్మట, మన్నతేనితోడమాటలాడి
విజయసారువీడువిడిపింపవలె" నంచు, దనదుడెవముననుదలఁచిపడఁతి.

20

అ. రాచవెట్టమొకనిఁహిమిఱఁజిలిపించి, యొకకఠానిగద్దనునిచిమంచి
పసిఁడితోడవులెన్నెపడవంబుగనిచ్చి, యిట్టులనియెఁగూర్చియుట్టిపడఁగ.

21

క. "చెడుగుమెగంబులుపెనురా, యిడిసేయుచునిదురపట్టనీయవురేలన్;
మడియింఁపగవానికివిస, మిడవలయుం గానఁదెచ్చియీఁగదెసరగన్."

22

చ. అనవుడుదానిపాడుగొనమంతయునాతఁడెఱింగియుంటచేఁ
దినిననుగొంతసేపుసులుతీజీనయట్టులకానిపించుమం
దునుదనసంచివిప్పియిడఁదొయ్యలిదైకొనికట్టెఁబైటచెం
గునఁదటేవేచియెట్లయినఁగంఁటెనకానినిజంపుకోరికన్.

23

గీ. ఆంతవేడియుఁదలయేయనలమిఁకొనుట, మిత్రదాసొక్కనాఁడెదమిక్కుటంపు
టలజడినిబొందుచుండెనయ్యదనెఱింగి, వచ్చెనచ్చటికారాచమచ్చెకఁటి.

24

ఆ. అరుగుదెంచితేనియలుచిల్కుపల్కులఁ, బలికివెలికిఁ; దనదుడైటచెఱఁగు
నందుఁగ్రాలుచున్నమందుముల్లియవిప్పి, వానిచేతఁదెట్టిపలికెనిట్లు.

25

సీ. "తలయేయవేకదెబ్బలికింగలపుగుండువేడిపాలింటిబల్లోఁకచుక్క
కాలింతతెగులనగాలికిఁగిత్త్రొందిచెలువమొప్పయెఱుఁగంపునిప్పు

జన్ని నాహత్తి నిజక్కాడుసింగంబు వింతజన్వనమిచ్చు వేల్పుబువ్వ
బశలిక దొలగించుపన్నీటిపెను బావిపలుజన్మలను జెండుబ్రతుకుమందు
దీనిమూన్నాళ్లుగైకొన్నమానునెట్టి, తెవుళులైననుగొమ్మ" నితేజవయినదా
గడిదికూరిమిబయలికి గానిపింప, నార! చెలియెంతజంతయోయరసిచూడ. 26

ఆ. మిత్రదాసుడంతమ్రింగకదానిని, బదిలపటిచెన్నెక్కబదరికమున
గొప్పతెవులుగలిగినప్పుడుగొనవచ్చు, ననితలంచి తెలియకామెగుట్టు. 27

ఆ. అపుడుతోడుసువాసెననియెంచిదొరసాని, పుడమి తేనికడకుఁబోయియతని
యదనెఱింగిమాటలాడుచుబల్కువెం, ఒడిఁగూతుకతనునుడివెనిట్లు 28

గీ. "కంటిరోకా నరోతమకన్ననిసుగుఁ, బెండ్లియాడెనుజుడినిటు పేదవిజయ
సారుఁడుడిగంబుబత్తిమెఱజలుపవచ్చి, గీమునకుసామియైనట్లులేమిచెన్న. 29

క. నీకూడుగుడుచుచుండియు, నీకన్నియమదినచెఱిచెనీదువిలాఁతిన్
గైకొనఁదలంపఁబోలును, గాకుండిననిట్లు నేయఁగడఁగునెఱేఁడా! 30

నీ. దొరబిడ్డయడుగుదామరలకే గానితామొక్కదుబలువేలుపునకునైన
దళ వాయినిసుగునందమెకానియిసుగుంతకన మెల్లదించువిల్కొనినైనఁ
బడవాల్కూడుకుకుట్టునుడువులనేకానివిననిచ్చగింపదు వేణెనైనఁ
జేరునదొరబాటైచేతలనేకానితలపదుచెలులాడుపలుకులైన
నేమిమందులువాసెనా; యేమిమంత, రించెనా; గాని తెలియదు కేవగళ్లు
లతనితోడిదజగమనియలరుచుండు, మనకళావతియేమందుమన్ను తేడ! 31

ఆ. వలచువారులేకొ! వలపించువారలు, లేకొ? పుడమినడరులేమలందుఁ
గంటినుటవెయిట్టికతలుమున్నెపుడైనఁ, బ్రాద్దువంగడంపుబాబ్బమెకమ! 32

క. ఇలువడిచెడకుండఁగఁ, జుట్టలుగొట్టకయుండఁజప్పటలు; తగువారల్
పలుమాటునవ్వకుండఁగఁ, నిలుపఁగదేపేరుపెంపునేలయొడయఁడా!" 33

గీ. అనిపలుకనేయివోసినయగ్గిపగిదిఁ, గాలదాఁచినకటిత్రాఁచుకరణి తేఁడు
మండిపడిపండిబంటులపిండుఁబిలిచి, పలికెనిట్లనికనులనింగలముగురియ 34

ఆ. "బంటులార! నాదుపట్టికెడెడుకఱ, దలనుగఱపిమరులుకొలిపిదానిఁ
బెండ్లియాడినట్టివిజయసారునికిసం, కెలలువైచితెండుకొలువునకును!" 35

క. అనవుకు "నల్లే," యనుచుం, జనివారలు నెదకివిజయసారునికింగిం
కనుసంకలియలుదవిలిచి, కొనినచ్చిరి తేనిమోలకుఁజలముమెయిన్. 36

గీ. ఇట్టుగొని తేరమదిసల్కపట్టలేక , కన్నగవనిప్పులురుల మొగము జేవు
రింపనికకంటిపోలికఁబెంపుమిగుల, నెడయఁడిట్లనుదళవాయిబుడుతఁగాంచి. 37

ఉ. “కట్టిడి! కండక్రొవ్వుననుగన్నలుగానక నాదునెయ్యపుం
బట్టినిగల్గయిచ్చక పుబల్కులఁడక్కొనరించిదానికే
ల్వట్టితె? నీదుడెదమునఁబాడిదలంపకడొంగమాడ్కి; నీ
దిట్టతనంబునీకెవరుదిద్దిరిరా? పలుగాకిక్కుఱఁడా! 38

చ. తొలుతనుజీమక్కుట్టు నెకొదోమయెక్కుట్టు నెయంచువేయిక
న్నులఁగనిపెంచినందులకనుంగుఁగొమార్తె నెడొంగిలించినా
వెలమిని నెారికోగిరమునిచ్చిపల్కొలక క్కటక్కటా!
పలుగుఁదనంబునంగయి నెపండ్లనుజీలిచివైచినావురా? 39

ఆ. పెంచిపెద్దఁజేసివిద్దెలు నేర్పించి, నందులకును నాదుకందువునకుఁ
జెడుగొనంబుల్బాఁజేసితి; కుడిచెడు, కూడుకూలఁద్రోసికొంటి; తులువ! 40

ఆ. తల్లిదండ్రులేనిపిల్లొడనుచుజాలి, పడియెడంద నాదుకొడుకుపోల్కి
నరయుచుంటిఁగొంచెమైననావిసువాస, ముంచవైతి; దోసమెంచవైతి. 41

క. మునుమీయయపోరితమునఁ, బొనరించిన మేలుదలఁచిపొలియింపు నెడం
దనుగోర్కిపొడమకున్నది, చెనఁటి! యటుగాకయున్నఁజీల్ప నెనిన్నున్. 42

గీ. నేనునాటినచెట్టను నెరయమదికి, మిక్కుటపుమెత్తఁదనమును నెక్కొనంగఁ
జేసినకతంబుననున్నుఁజెండుటకును, బొడమకున్నదితెగువ; కావుననువినుము. 43

గీ. నేఁటిసుతనీవునిముసమీనేనిలునఁ, గూడదట్టులనిల్చినఁగూల్చివైతు
ననుడుదలవాంచిదళవాయియనఁగబిడ్డఁ, డేమితోఁచకతాపడియెనుగలంత. 44

క. పడఁతుకయోర్తపుడాచెలి, కడకుంజనియామెతఁడిగాటపుటలుకన్
బడవాల్బుడుతకుఁజలిపిన, బెడిదపుటానతినిదెలుపబెగ్గిలివగతోన్. 45

సీ. తెలిబాజులీనుముత్తియపుమేల్జిలెపైఁజేటుబొమ్మలకుఁబెండ్లిసేయవిడిచి
చిలుకబోదలకుమచ్చికమీఱఁదినిపించుచున్న తీయనిపండ్లనుజ్జగించి
తలిరుజొంపంపుటందపుఁగురాశములఁబూవిలువజీరునిపూజసలుపుట్టుడిగి
పక్కిరాతాలయుప్పరిగెబంగరుతూఁగుటుయ్యెలచెలులతోనూఁగమాని
కన్నుఁగవవేడినీకులుగడలుకొనఁగఁ, జిన్ని వేనలివీపునజీరులాడ
వినువేటిగిమీదఁబెట్టెట్టువిన్నఁబాటు, దనరవచ్చెఁగళావతితఁడికడకు. 46

- వ. ఇట్లువచ్చి యమ్మచేకంటి కన్నీరుమున్నగుగాఁ బాటఁ దండ్రయిదుగుదమ్ముల వ్రాలి
యిట్లనియె. 48
- ఆ. "కన్నబిడ్డమీఁదఁగనికరంబునుబూన, కింతలెగుననేయ నేలనయ్య;
యకట ! లోనిదాయయగుకిస్కనడచియా, నెలవునందు నూర్మినిలుపుచుయ్య. 48
- క. ఒరులు చెవినుఱిపోసిన, పరుసంబులునమ్మి కన్న పట్టికి నెరగుల్
పొరయించి వెతలఁబెట్టుట, పరువెఱిగినదొరకునీకుఁబాడియెతండ్రీ; 49
- క. చిననాఁటనుండియీతని, గొనములుగనుఁగొనుటచేసుగుడియనిచక్కం
దనములకుంగనియనియెడఁ, దను మేల్పుడియుండియుండితండ్రీ ! తుదకున్. 50
- క. తలిరుజిరాదొరదాడికిఁ, బలువితముల నూడికేలుఁ ట్టిలిఁడెఱవా
రలెఱుంగరునూయీతని, వలననుదోసంబు లేదుపరికింపంగన్. 51
- ఆ. కాననన్నఁజూచియైననుగోరంపుఁ, గలననితనితండ్రీబలిమినీకు
నుసుఱులూసఁగినట్టివినువాసమైనను, దలఁచికనికరింపదగునుదండ్రీ ! " 52
- చ. అనవుడు తేఁచుమిక్కుటపుటల్కునుగన్పుల నెఱ్ఱఁజేసి " నే
నినుబలు రాకొమా మనకు నెమ్మినిబెండ్లియొనర్చి ; యల్లువా
నినిమనయింట నేయునిచినేలనునీకొసఁగంగ నెంచితిన్
జెనఁటినిజెట్టవట్టితివె ? సిగ్గదఁబూనకనీవుకన్నెరో ! 53
- ఆ. నిండుసిరులనలగు నెఱరాచసింగముల్ , పుడమిలెక్కలేకపాదలుచుండఁ
గుడువఁగూడు ; కట్టగుడ్డయులేనిచె, న్నంటినీకుదొరకెనా ? మగఁడు " 54
- వ. అనినఁ గళావతి తండ్రీ కిట్లనియె. 55
- చ. "కడిదిసిరింజెలంగు నెకకక్కసపుంబలు రాచబూచికిం
బుడుత నెసంగియుమ్మలిక ముంచిదపంబడుకంఠెఁబేదకిం
పడరు గొనంబులందనరుఁ ట్టియుటంకికిఁబెండ్లిచేసినన్
బుడమిదొరా ! యసంబునినుబొందదా ! పెద్దలుమెచ్చరో ? మదిన్. 56
- క. ఎనలేనికలిమినలరెడు, నినుబోలినబల్లిదునకు నెఱినల్లుండ్రై
తనరెడునితనికి నెద్దడి, తనమెక్కడనుండునయ్య ? తండ్రీ ! చెపుమా. " 57
- వ. అనిన రాజవాహనుండిట్లనియె. 58
- ఆ. "నీదు సవతితల్లినినుఁజంద్రవర్మకుఁ, బెండ్లి నేయుమనుచుఁబెక్కువగలఁ
దెలిపె నెలమినా మెపలుకులకేనియ్య, కొంటినిన్న; వాలుగంటిమిన్న ! 59

క. మేమిరువురమిట్టులనీ, సేనుంబునుగోరుచుండఁ ; సిగ్గటివైనీ
ప్రేముడిబలువకు సొసఁగితి, మామరులనుగొండలంబుమల్లడిగొనఁగన్. 60

ఉ. పిల్లవునీవెసాయనుఁగుబిడ్డఁడవై ననునీవెయంచునా
యుల్లమునందునమ్మకొనియుంటినిగూఁతుర ! యిన్ని నాళ్లయో ?
తల్లినిఁకొక్కనర్పితివి ; తండ్రికనుంగవమూసినావు ; న
న్నెల్లఱునవ్వుఁజేసితి" ననిట్లుననయ్యకుబిడ్డయర్పిలిన్. 61

ఉ. "విన్నపమాలకింపఁగదేవీఁడునువాఁడునుబోలెవెట్టివై
యన్నలమ్మమాటచెవియందొగిఁజొన్ని ; కడిందిబల్లిదున్ ;
గన్నలవిల్తుఁబోనిచెలికానిని గాదనిత్రోసియక్కటా !
కన్ననిసుంగుడెందమునుగాఁతీయవెట్టుటనీకుఁబాడియే. 62

గీ. ఆయ్యయో ! యట్టిజగజెట్టినవలదఱిమి, చెన్నటికిఁగన్నియనుబెండ్లిచేసివాని
వలనసుగములఁగూరుపదలఁచుటరయఁ, గుప్పకాలిచిపేలాలుకుడిచినట్లు. 63

గీ. కానఁగినుకనుదిగఁద్రావికనికరంబు, వీదుడెందపుదమ్మినిబాదుకొలిపి
విజయసారునిమనవీడువీడకుండ, మరలనుత్తరువైనరింపుమాబితాన. 64

ఆ. అట్లునీవుసలుపవైతేనిననుఁగూడ, నతనివెంటననుపుమయ్యయిపుడె
యెల్లవారికన్న నెక్కుడుచుట్టంబు, మగువలకునుదలఁపమగఁడెకాదె. 65

నీ. చక్కెరబామలకుఁజొక్కంపుఁబెనులిచ్చిమది నెంచిచూచినమగఁడెగాదె
పువ్వురుబోండ్లకుముంగొంగుబంగారుమది నెంచిచూచినమగఁడెకాదె
కొమ్మకూటువలకుగుజ్జమామిడిపండుమది నెంచిచూచినమగఁడెకాదె
పాలఁతుకలకుఁగోరికలనిచ్చుబలువేల్పుమది నెంచిచూచినమగఁడెకాదె
నెలఁతుకలకునుదొంటిపున్నయపుబంట, మదినిదలపోసిచూచినమగఁడెకాదె.
పడఁతుకలకునువెలలేనిపసిఁడితోడవు, మదినిదలపోసిచూచినమగఁడెకాదె 66

క. తలిదండ్రులపైఁజూపఁగ, వలసినగారాముకంటెవగకానిపయిన్
బలుకూర్మిచూపవలయును, మెలఁత ; సగంబతఁడుతనదుమేనేగానన్. 67

గీ. చెలువుఁడిసుమంతచూడనిచిన్నెలెల్ల, నింతులకుఁబట్టపగలింటియెండలోన
నిడినదిష్టయకాదటెయెంచిచూడ, మగనితోనున్నయదిచూవెమగువబ్రతుకు. 68

క. నెలలేనిరేయి ; నెత్తా, వులదంగినపువ్వు ; మేరువుంబాసినపే
రె ; లమినిగూరిచిచునిచెడు, చెలికాఁడునులేనిముద్దుచెలివితగాడే. 69

- క. మగఁడున్ననన్ని సిరులును, మగువలకున్న టైచూ వెమగఁడొక్కండే
మగువకునులేడొయా మెకుఁ, దగుసిరులెన్నెన్నియున్నచలఁపవితసుమీ. 70
- ఆ. కన్నవారిమీదఁగలతీపికన్నను ; గన్నబిడ్డమీదఁగలుగుతీపి
కన్న ; మగఁమీదఁగలతీపి హెచ్చునూ, క్రాలుగంటులకును నేలఁటేడ ! 71
- సీ. కడుపారఁగన్నచక్కనిముద్దుపిల్లలపైనున్న కూర్మియేపాఱదోలి
కందోయికిని తెప్పచందానఁగాపాడుతల్లి పైఁగల నెమ్మితటిమివైచి
చెమటపట్టిన నెత్తుచిందినట్లుకలంగుతండ్రెపైఁగల పేర్కొతలఁగఁబెట్టి
తోడినీడలఁబోలుతోడిచేడియల్పైఁదనరుమక్కువయెల్ల దవ్వుచేసి
కన్నవారెంతకలిమినిగలిగియున్న, గవ్వయెరనుముట్టక కాలుకాన
కెవనికొఱకేగెనమయంతిమివులఁదమిని, మగనికై కాచెయెఱుఁగ జేమన్న ఁటేడ ! 72
- ఆ. కడిదికాణయాచికలిమినిదిగనాడి, కోనకరిగెనెవనికొఱకుమున్న
పుడమివెలఁదిముద్దుబొట్టియయెఱుఁగ నే, మగనికొఱకుగాజెమన్న ఁటేడ ! 73
- గీ. వాలుఁగంటికి నెటువంటివలపుగలదొ, మగఁపై ; నట్టిమక్కువమగువమీఁద
మగనికిని నైతముండునుచుగలఁటేడ ! జగముననుమిక్కుటంచగుతగులమిదియె. 74
- వ. తండ్రీ ! నీవైరులకుం జెప్పవాడవుగాని యైరులచేఁ జెప్పించుకొనువాడవు గావు
జగంబున నీ వెఱుంగని పాడిలేదు. కావున నన్నుంగూడ విజయసారునితో వెడలనడఁ
చుటొండె నతని మనవీటనిలుపుటొండె నీరెంట నీకుంబోలినతెఱంగున నెనరెంపు”
మనిపల్కి “యయ్యా ! కడసారివిన్నపంబొక్కటి విన్నవించెవ. నాయెడఁగనిక
రించి నడ్డమైనాలకింపు” మని యిట్లనియె. 75
- ఆ. “ఎవనిమీదఁగిచ్చ హెచ్చెనెయతనిపా, యముననాదుతల్లియందునీకు
వఱుకూర్మి కడ్డువచ్చినవారెపై, నెట్లులుండు నెక్కొయెంచుకొనుము ” 76
- క. అనియిటు వేఁడెడుకొమరితెఁ, గనలునఁ గనుఁగవనునిప్పుకలుగురియంగాఁ
గనుఁగొనిక సరుచు నెడయఁడు, తనయల్ల పుఁచమ్మినిట్లుతలఁపదొడంకాన్. 77
- ఉ. “అక్కట ! తండ్రీకోరికలనాఱడి సేయుచుఁ ; గోడెగాండ్రకున్
మక్కువమీఱఁగమ్మలనుమాటికి వ్రాయుచుఁ ; బాయమింతయన్
జక్కగరాకమున్నె నెఱజాణతనంబులకెల్లనెల్లలై
మిక్కుటమైనకొందలము మేకొనఁజేయుదురాఁడుబొట్టియల్. 78
- క. పలుతెఱంగులఁబెంచినగా, నిలిపూఁతురెపలుకువినకతిరుగంబడినన్
దలిచండ్రులఁడెంచంబుల, కలజడియింతంతయనుచునలగియెనుడువన్. 79

వ. అతనితలపోసి కానకకన్న కూన గానఁ గూతు నేమియుఁ జేయమదిగొలుపక విజయసా
రునిసంకెలలువదలించి గవనియవలికి వెడలనడఁచి యయ్యెడయందు చివాలన నూల
గంబువిడిచి యంతిపురికింజనియె, తేనితోడనతక్కినవారును దమతమయిక్కలకరి
గిరి కళావతియును దలమువప్పినకొంపలంబు డెందంబునగ్రందుకొన నేమియుఁ
దోచక తనలోఁదానిట్లు తలపోయందొడంగె, 80

నీ. “పలుమాటుహజ్జలఁబడి మొట్టవెట్టిననాలింపఁదాయె గాయనుఁగుఁదండ్రడి
గాదిలినిసుఁగుకు నికరమిసుమంతమది నెంచదాయె గామాటుతల్లి
పట్టిపైనీకింతకట్టల్కతగడనివినిపింపఁరై రిగావిందులెవరు
ఇదిపాడిగాదంచు హేజీబాకందైనఁదెలుపఁదాయెనుగదా తెగువచేసి
యేమిసేయుదు ; నిబ్బరి నెట్లుగడతు ? , నాదువలపులకాణాచి ; నాయనుంగు
చెలిమికాఁడేగబలితంపువలపుటగ్గి , బడికుమారిలియుసురులు వెడలకున్నె. 81

నీ. కేలఁజెక్కినయట్టి వేలుపుమానికంబింటఁగల్గినతెఱగంటిచెట్టు
కట్టుకంబముజేరినట్టిజేజేగిడ్డిపెంపుచెందినపున్నియంపుఁబండు
మెప్పులీవచ్చినమినుసిగ దేనరకంటబడ్డట్టిబంగారుతొడవు
తిననోరికన్నతెఱగంటిబోనంబుపెట్టెలోఁబెట్టినపెద్దలిబ్బి
కటకటా ! పోయెనాతండ్రితననింక, నేమిసేయుదు ? నెవఁడునన్నేరువారు
చెఱుకువిలుకాఁడుపఱగించుకటుకుచుటుకు,ములుకులకునెట్టులుసులులునిలిపికొందు

క. అనివగలఁబోగులుకూతుం, గనుఁగొనియాసవతితల్లిక నికరమెడఁదన్
బెనఁగొన్నదానిపగిదిని, జనిచెంతకు ; బుజ్జగించిచనువునననియెన్. 82

నీ. “నిందుజాబిలిఁగేరునీ నెమ్మొగముతీరుమంచుగప్పినతమ్మిమాడ్కిఁదనర
బంగారుజేగిమీటుపడఁతి ! నీమెయి సారువాడినలేదీఁగెవలెనుస్రస్కఁ
జగురుటాకులతీవిఁజెన్నపుచ్చెడుమోవి తెల్లంబువుంబోలెవెల్లఁబాఱ
మరుతూపుగమివేలుమగువ ! నీకనుమీలుపగలింటికలునలపగిదినలర
గరితరో ! మాటిమాటికిమరులుకడలిఁ, బడికడమగానకేటికినడలెదమ్మ
నేటిరాతిరినిన్నునీనీటుకని, నొక్కతావునఁజేర్చెదనూఱడిలుము. 83

ఉ. ఇప్పుడనిదతండ్రితమది నెంతయుఁగిన్ననుబూనెఁగాక ; యో
యొవ్వలకుప్పు ! నీపడెడునుత్తలముంబొడగన్నపైచునే
గుప్పునఁజిల్చినీమగనఁగూరిమి నెక్కిననింటఁజేర్చి ; తా
గొప్పఁజూచుడెందుమునఁగొంపలమందఁగఁబోకుమింతయున్. 84

- గీ. అనిపలికియక్కళానతి నంతిపురికి, గొనిచనియెగల్గకూరిమి కొనలుసాగ
నామెనెనరుగడించిమేనల్లువాని, నెట్టులైననుగేల్వట్టనట్టుచేయ. 85
- న. అంత 87
- గీ. పట్టపగలింట నెత్తమ్మిపడఁతిమిన్న, నలరువిలుకానిదురయననలరఁజేసి
నట్టికొలచుట్టుకొననిల్వనలవిగాక, పడియెననఁగ్రుంకెడుదమటికడఁబ్రొద్దు. 88
- సీ. పడమటికొండపైపడయాడుతెఱగంటిచెలులుగట్టినతోపుచీరలనఁగ
ద్రాడుతాలుపుపైడిమేడపైదాపినబలుకెంపుగుంపులబాజులనఁగ
నలఁకులన్వాయుగంటులుచెల్లులాడెడుపాలుపైసబగ్గుండిపాడులనఁగ
సంజకడనాడుమినుసిగసామిమేన, నలరుచిలువలతలలపైవెలయునాని
కములజిగులననెల్లజగంబునందు, సంజకెంజాయలెంతయుజానుమితై. 89
- క. కలువచెలిదాయశోడమ, కొలపుందొరయైనపిచ్చుకుంటువెడలుటన్
మెలఁగందగదనిగూండ్లకు, బులుఁగులుచినెఁగందువులనుబొదిగిటఁజేర్చన్. 90
- సీ. మగనివెంటనుబైడిమలచుట్టినచ్చెడుచాయముద్దియమేనినాయయనఁగ
బాడమఁబోయెడుపాలకడలిశుట్టునుమ్రొంగఁగదలివచ్చినతలగామనఁగ
నెలరాకకలరిరేనెలతమున్నవరించి నట్టిచక్కనినీలిపుట్టమనఁగ
నెత్తమ్మివిందుమున్నీటనుబడఁబైకిఁబొంగువార్వపుటగ్గిపొగలనఁగ
దెఱవలనుబాసికలఁగెడుతెరువరులను, బాములనుబెట్టఁదమఁతేఁడువచ్చుననుచు
దెలుపవచ్చినతుమ్మెదదిమ్మనఁగ, గ్రమ్మెఁజేకటులెల్లజగమ్మనందు. 91
- గీ. అనయమునుదన్నమక్కువదనరబిగ్గ, గొంగిటనుజేర్చుచెలువుఁడొకలువనూడు
విడిచిచినెననితమ్మిబల్వెతలనుందె, నైపఁగూడునెయెడబాటుచానలకును. 92
- గీ. తమ్మిమఱుఁగుననున్నట్టితనదుమగని, గానకొకజక్కవపులుంగుకలతమీఱ
నెమకుచుండెనుగూడునునీళ్లువిడిచి, యార! వలపిట్టిదనితెల్పనలవియగునె! 93
- గీ. అలజగమువిందుగ్రుంకెడునదనునందు, దనజిగులనెల్లగేస్తులకనువుమీఱ
మెసఁగవారలుతమయిండ్లనునిచిరనఁగ, దివ్వియలుమిక్కుటంబుగనివ్వటిల్లె. 94
- సీ. నెలరేలుచెఱలాడునింగియుప్పరిగపైగోలుకొల్పినమగతాలనఁగ
బుడమితామరమీఁదనడయాడుతటియనుతెలిపిట్టయిడుగ్రుడ్లతెగలనఁగ
జగపుజాలుననజ్జుజాలారిపైచినచీకటివలనుప్పచ్చిల్లులనఁగ
మునుమాపుకడనాడుముక్కుటిజవనుండిచిందెడుమిన్నేటిచినుకులనఁగ
బగలనుపసిండికన్దొరపొగరడంచి1 యరులనెడునెలనదమనాబరుగునలుగు
పూపనెలకోఱనెత్తవేల్పులొగిఁజల్లు, విరులనంగనురిక్కులువింటఁదనతె. 95

సీ. మలకంటిమ నెకారితల నెప్పపూబంతిమీనుడాల్ దొరకూర్చి మేనమామ
మిన్నద్రమ్మరులకామెతలు వెట్టెడుసామి సెగకంటియెకిమినిజగిలెకాడు
కలుములడలకూర్చుకాల్కంటివైదోడురతనాలగనికి గారాబుపట్టి
మినుతమ్మిలొలకున మెలగెడురాయంచబండిరిక్క వెలందివలపుకాడు
మందులను బెంపొనచ్చెడుమన్నె గాడు, కలువజవరాలికింగూర్చుచెలిమికాడు
చిలువగుంపులు వెదజల్లుచందురుండు, తొలికడఁజెలంగెవెన్నెలపులుగులలర. 96

సీ. పాలనున్నీటిపైబవ్వళించినకట్టిసంగాతకానిమైచాయయనంగ
విరిసినతెలివమ్మివిరిమిచనలరారుజమిలిముక్కాలులగుమియనంగ
గిన్నెబాబారాతుగుచ్చిపై నెప్పగడితంపుంగటిమ్బాగమియనంగ
గనువిప్పదొరలజక్కరిమిక్కుటంబైనవలపులీనెడునల్లకలువయనంగ
సోకుమూకలనడచినజోదుతోడు; మొలనుదాల్చిననీలిదున్వలువయనంగ
జందురునియందుచనరారుకందుమెఱసె, జూచువారలచూడ్కికిసాబగునిగుడ. 97

చ. దొరయగుప్రాద్దుగ్రుంకంగనెతోరపువేడ్కజగంబునేచఁగా
తీరులనుప్రాతఁజేలుపాకఁజేడ్డెఱముట్టంగల్యరాయడన్
సిరిమగఁదాతనిండ్లదపిచెచ్చెనెమ్మొయిదారిపిండుపై
బారిపారిఁజల్లునక్కటికపుంజలకంబనబొల్చెవెన్నెలల్. 98

వ. ఇట్లెల్లయెడలఁబిండియాఱబోసినట్లు పండువెన్నెలలు గాయుచున్నతఃమంజుభా
షిణి సారెసారెకు నీరికలెత్తు తనకోరికలం దీటుచుకొననెంచి యయ్యామగల
మెయ్యమెయ్యన మొకకందువతావునఁజేరిచి యారాచేడియ యూడనిబాడకుండు
దిట్టరులగుజెట్టులంజుట్టుపట్టులఁ గావలిపెట్టితనయిచ్చంజనియె నంత 99

చ. కనుంగననీరుకాల్వలయికాఱంగ; గొప్పరజాజీమాపునం
దనరంగ; దొట్టుపాటడుగుచమ్ములగూడంగ; వేడ్కకానిమో
మునదనమోముచేర్చివెతపొందెనురాచకొమార్తె; యాతఁడున్
వనటనుమున్గియేమియునుబల్కింగలేకకలంగెనెంతయున్. 100

అ. కొంతదనుకనిట్టుకొందలంబునముగ్గి, యొకరికనులనీటిమొకరుతుడిచి
వైచికొనినపిదపవలపునదళవాయి, కొడుకుపలుకుతేనికూతుఁగాంచి. 101

ఉ. “దయ్యముజాలిమాలిననుదవ్వానరించెనటంచుగుండియల్
వ్రయ్యువాఱనీవిటులవందుగనేటికిసాదుబొందితా
వెయ్యెననున్న నేమి? యుసుటిక్కడెయ్యదునటుంచునమ్మురీ

నెయ్యముత్రెంపి కొన్నఁదెగునే? మగువా! మదులాక్కపైనచోన్.

102

మ. అలరుంబోణిరో! యామడల్ మిగులదవ్వెనన్మదుల్ దవ్వులే?

కలతెంబొందినకూడినచ్చునట వేకర్జంబుసుం తేనియున్;

బలురావంగడమందుఁబుట్టిచదువుల్ బాగొప్పఁగా నేర్చిన

వెడఁదందిట్టఁదనంబువీడిననునే నేమందువార్లంటిరో!

103

క. ఎడబాటునుగూడికయును, బడఁతీ! సతమనుచుఁదలఁపవలకల్లునునం

దడరెడుకూరిమి కొన్నా, శ్మేషమైనన్విడిచిపోవునే? యెలనాగా!

104

వ. అనియూఱడిలంబలికిన పలుకులకచ్చిలుకలకొలికి యలజడి యొకించుక యడఁచి

ని పొరలిపొరలివచ్చుకన్నీగు గ్రుడ్లంగ్రుక్కికొనుచు విజయసారునిందిలకించి యల్ల

నల్లన నిట్లనియె.

105

ఉ. “నావెలలేనిమానికమ! నాకనుగల్వలచందమామ! నా

దేవర! నాయనుంగువలదీవియఁబెంపొనరించుచెల్మికాఁ

డా! వెతలొందుచున్ బెఱవిలాఁతికినీవిటులేగనింక నే

నేవగనైతునీవలపుటింగలపుంబలుకాఁకకక్కటా!

106

చ. కనుఁగన నెక్కసారినినుఁగాంచినఁజాలునరాలమాట నా

కొనరినయట్లుసంతసిలుచుండుదు; నీవొకపల్కుచెల్మిమై

ననిననువేల్పుతేనిసిరియంతయునబ్బినయట్టులుబ్బుచుం

దును; నినుఁబాసియీయొడలితో నెటునిల్తును జెల్వపుంగనీ!

107

స్తీ. తమిఁబంటకారుపున్నమనాఁటిరేవెల్లుపాలుపుమీఱఁగఁమ్రొలనిలిచినట్లు

తొలిబామునందలిబలుపున్నియపువామియొడలు దాలిచికంటఁబడినయట్లు

విలువమాటయటుండఁగొలఁదిచెప్పటకై నదొరలేనిరతనంబుదొరకినట్లు

కలఁగన్నేదయక్కఱదీఱమేల్కనపెనులిబ్బితోడనేకనినయట్లు

పొందునాయెదసంతోసమునుగరంబు, నిన్నుఁగనుఁగొనినపుడెల్లనీటుకాఁడ!

కటకటా! నీవుదవ్వెన నెటులనొర్తుఁ, జిలుకదొరరౌతుబలువాఁడిచిలుకుగమికి. 108

చ. వలపనునీటివామిఁబడిబాముల నెందుచునొడ్డుగానకు

త్తలపడుచుండమాలిమివితంబునఁ జెంతకునేగుదెంచిన

బలితపుత్తోమ్మునాఁగలముపైనిడినకదరిఁజేర్చియాయసు

ర్నిలిపినసామివీవ; యెటునిన్నెడబాయఁగనేర్తునక్కటా.

109

చ. చిలుకలుగూయ; రేవెలుఁగుచిమ్మఁగనిష్టలు; కోయిలల్ హాళా

హళియొనరింపఁ; దెమ్మెరలుహావడిసల్ప; మరుండువాఁడిము

అక్కలుగురియంగ ; వేడిమినిగొందలమందెడునపునామదిన్
బలువలెసంగఁ జేసినను సాక్షివెట్టులవీరుదున్నినున్. 110

గీ. కేకడుకార్చిచ్చుఁబోలువెన్నెలలచేతఁ వేగుచును సైపఁజాలక వెతలఁగుడుచు
వట్టుననుఁగి కెమ్మవిపానకంబు, నిలిపితివిమేచునినుఁబాసినిలువఁగలనె. 111

చ. అలరుజీరానతీరుసొలగంతయుఁజూటఁగొనంగఁజాలునీ
చెలువము ; పున్నపున్నెలనిసీయనిమాఁతఁడుముద్దుమోము ; వె
న్నెలనగునీదుచిన్నగవు ; నిచ్చెలుడెందమునందలంచి నే
వలవెటునిల్పునున్నరునివాఁడిలకోరుల కెట్టులోరుతున్. 112

చ. చనిగలయన్నదీపారుగుపల్లెయకీవుచనంగవంతమైఁ
గినుఁగవెత్తి వెట్టుకొనికాచుచునీచనుఁద్రోవఁ ; జప్పుడై
వనునటనిల్చినయనినామది నెంచుచుఁ దేటిపాటఁగాం
తుచుగడుచవ్వువోవమరుదూఁకలికెట్టుల సైతునక్కటా ! 113

గీ. మదికరఁగునీదుతీయనినాటవిన్న, నీమొగముఁగన్న నెచ్చుదినిండుమరులు
గరురూపాదుచును మేనునీకడనునిలువ, నలవియేనిన్నుమరువ ? నెయ్యంపునకుఁడ !

చ. ఇరులొగ్గెగమ్మినీమొగమునించుకకన్నడకుండఁజేసినన్
బురిపురపొక్కినాసెయనిప్రాణ్ణికఁగ్రుంకకమున్నప్రాతలన్
దురచుఁదివ్వెతెమ్మనుచుఁదొంపర సేయుదు నట్టిదాననె
ప్పురుసుననిల్చికొందుమెయిఁబాసినినున్ దొరలేనినెయ్యుఁడా ! 115

గీ. అటునెలలైనహాయిగాననగిపెనగి, కూర్చిమైనుక్కతావునఁగూడియొండి
కంచువలనాడికొనకుండఁగటికదయ్య, మక్కటా ! దవ్వుగావించెననుఁగునకుఁడ !

క. వేరిచినవేరకున్నను, గారామరంగనొక్కకైవడిఁగనుచున్
గూరిమిమీఱఁగఁగొగిటఁ, జేరిచికాపాడినావుచెలికాఁడ ; ననున్. 116

గీ. ఎన్నఁదునామీఁదనిసుమంతకినియవు నెనరునఁగనుఁగొందువనదగముల
నెఱిఁగినాకోరికలింతలోఁదీర్తువుచెల్లెండవలెఁబెటచెలులఁగాంతు
వాడితప్పవుజగంబట్టిట్టులైననువిడువవోరిమి నెట్టియెడలనైనఁ
దెఱఁపైకముచిల్లపెంకుగాఁజూతువుమించనాడవుబలుక్రించునైన
నంచినెటరొతుఁగ్రుడ్డులనసమనువిరి, మల్లెపూఁదావులనువెదజల్లినావు
విద్దియలగొజ్జబంతినై వెలసినాఁడ, విట్టినినుఁబాసియెట్లుందు నెమ్మొకాఁడ ! 117

ఆ. కడిఁదనీరులనడరుపుడమితాలుపునకు, బాడమకొక్క పేదకడుపునందుఁ
బట్టినట్టులైనవిట్టివెట్టులలేక, బ్రతుకనచ్చుఁగాదరహిదలిర్ప. 119

- ఆ. అట్టిగొప్పకలిమియావేలుపులవేలు, పాసఁగఁడాయె; గోర్కిపాసఁగదాయె
నెవరివేడుదాన; నెటువీడుదానని, న్నలరువిల్లుబారికగ్గముగుచు. 120
- నీ. జూజూలు వెదజల్లుచరివంబుననుముద్దుపద్దెంబులనుగూర్చువారలెవరు?
వట్టిమ్రాకులుచివువ్వుట్టునట్టుగమంచివలపుపాటలఁబాడువారలెవరు
వేసవేల్లునెదార్లు వేసచ్చితాఁకినబవరంబుగావించువారలెవరు?
వేరోలగంబునఁబెద్దలందఱుమెచ్చఁబాడిపల్కులనాడువారలెవరు?
కలికిపదియాటువన్నెబంగారుమేడ, పైనికూర్చుండిజిలిబిలికలుకులాడి
యెలమినాకొడగూర్చువారెవ్వ? రకట?, నీవుమావీడువీడిననీటుకాఁడ!” 121
- వ. అని పలికి యచ్చెలువ బలితంపుటలజడియు; నలుకయు; దన తలఁపున నలమి
కొన “నక్కటా! యొకక్కసపుఁ దలిదండ్రులారా! కానకకన్న మక్కువ
కూఁతురొక్కతియొకదా యను నక్కటికంబొక్కించుకైనలేక చిక్కులువెట్టుట
పాడియే” యని కన్నవారి నెన్నియోవగలఁ దెగనాడుచు “నోయిలువేలుపు
లారా! మీకుం గేలుసాక్షిమొక్కెద—మాయయ్యడెంబంబునం గ్రంథుకొనిన ప
లుగు తలఁపులఁ దొలగించి మాయెడ నాయనకు నేయం బొదవునట్లు చేయరే”
యని పలుమాటు బ్రతిమాలించు నింతంతనరాని వంతకడలి మునిగియున్న యదనున.
- చ. కడవలఁబోసినట్లు కనుగ్రంథలనీళ్లుజాలువాఱఁగా;
నడుగులుతొట్రిలంగ; మధియందలిదిట్టఁదనంబుతూలఁగా;
నడలుచువీడలేనితమినల్లననీరెలుఁగొప్ప; బల్కెన
పపడఁతుకమిన్నఁగాంచిపడవాలునిసుంగుకడిందినెంజిలిన్. 122
- క. “నెనరేదిదయ్యమక్కట!, ననుదన్వోనరించెఁగాననాతిరొ! నిన్నే
మనియూఱడింతు; నెవ్వగ, మనకిద్దఱుకొక్కరూపెమదిఁదలపోయన్, 123
- క. నామానికములమాటా!, నా మెయిగందంపుఁబూతే? నాపూబంతి!
నామదినినిలుచువేలుప!, యేమాదిరినిన్నఁబాసియేగుదునయయో! 124
- గీ. మెగపుటామునఁజొక్కిడి మొగమునందు; నలఁతినగవనువెన్నెలపాలయఁజేసి;
కలికిరాసిరికరణినాకడనునిలిచి, యెవరుగలిగింతుకందోయికలమినింక. 125
- ఉ. ఈనినదువ్విచందమున నెక్కడవచ్చుమెమారుతల్లియం
చూనినబీతునన్నిగులనూర్చుచునీవును; బెల్లుసీతుచే
నేనువడంకుచొందురులనిండుకవుంగిళులన్నెలంగుచున్
జూసరొ! నాఁడుపూఁబొదనుజల్పిననీవగముంచెనకాదమిన్. 126

- ఉ. నీవొకవేలుపుంబలెను నెన్నగలందొరంగించిప్రేముడిన్
బ్రోచంగిన్ని నాశులునుబొల్పుగనేగను ; మీడనెన్నరిం
గావునుటంచువేడుదును ; గ్రన్నసనిన్నెడబాసియక్కటా !
యేనగబోవువాడనికనింతిరా ! మిన్నులువడ్డవోటికిన్. 128
- ఆ. నీములేలురాచమెగపురాయనికంటె, నీవెనాదుకంటికెక్కుడనుచు
మున్నునరికినట్టిమురిపెంపులులుకిప్పు, మగువ ! నన్నుముంచెమరులుకడలి. 129
- గీ. పడికన్నెరించితిమిగానియెడదలొక్క, కైవడిసెనర్చిమెలగెడుకలిమిమనకు
దయ్యమొదవింపకయెచేసెదవ్వుతోంటి, బాములందేరినేస్తంబుబాపినామె. 130
- ఉ. కలువలకైదునీమొగముకైవడినుండునటంచునెందతో
తెలుపంగంటి ; నెన్నడును దిన్నగంగాంచియెటుంగ ; నిప్పుడో
చిలుకలకొల్కి ! యక్కలువచేడియవేడుకకానిజూడగా
వలసెనుమీడనేమికనబాల్పడజేయునొ ? దయ్యమయ్యయో ! 131
- క. అరికలికి వాలుగంటి ! , విను ” మనిమజీయిట్టులనియె “ వెరవేక్కినే
యగువుననైతువొనిన్నుం. గనుగొనగనెనాయెడందకలవరపడెడున్. 132
- చ. పడతిరా ! కావుప్రోడ ; విరగబాయము చూడగలేత ; కొందలం
పడబొడుమాటలంబుకునట్టియనుంగుజెలుల్ హుళిక్కి ; నీ
యెడలెనుగిల్లుబాకిననెవ్వరునుందగువారుసున్న ; యే
వదువునదాకగాగలవొపైవలిరో ! విరివిల్లుదాడికిన్. 133
- ఉ. తమ్మినివారి తేనియలవావెడుతుమ్మెదకొమ్మవోలెనా
నెమ్మెగనుందువ్రాలికడునెమ్మినివాతెటనానునింతలో
నెమ్మినివింటిపంటబలుకాకలకోరువలేకస్రక్కెదీ
జెమ్మెయిదాళగాగలవొయిప్పుడునన్నెడబాసియక్కటా ! 134
- గీ. తజీవులుగవోలెజట్టుపల్ దాల్చిపరుగు, వాటుచున్నదిచూడుముప్పరమునందు
నిందగావచ్చెనప్పుడేరెండుజాలు, నిలువరాదిటనేనొక్కనిముసమైన. 135
- ఆ. నీమనవతితల్లి నెజజాణమనమీడ, నలుకపూనియున్నయది ; యొకింత
తేనితోడనిచిటనేనున్నుద్దిదా, జెప్పెనేనిపుట్టునేగిగాన. 136
- క. నెలవొనగినన్నులుంపుము, వెలదీ ! యుజ్జయినియనెడువీటికిజనెదన్
పలితపుటలజడివిడువుము, తలపుముననుజల్లనైనతటినుల్లమునన్. 137
- ఉ. నీయెవ్వనబోకు ; మెదనుత్తలమందగబోకు ; కల్వలం
రెడుకన్నునమ్ములనొకెంచుకనీరెడబోకు ; రేల్లలన్

సారెకుఁగల్వరింపకుముచానరొ! నన్గని ; మాటుతల్లితో
వేరముపెంపఁబోకు వెరవేఁకిఁగుమారిలఁబోకుమింతయున్.

138

గీ. తేఁడుకినిసినమాటుమాటాడకోర్కి, సైచియాతఁడుచెప్పినచందమునను

మెలఁగుచుండుమునీసరిమెలఁతలందు, బేరువడయుమునీనారు వేడ్క నెంచ 139

గీ. ఇదియెతుదిచూపుగానవేఁడెదనెకండు, పడఁతిరో! నిన్నునమ్మినబంటొకండు

. దవ్వులందున్నవాఁడనితలఁచిసుంత, నెనరునిలుపుమునామిఁదననయమెదను.” 140

వ. అనిఁగఁగళావతి తన కలఁత వెలివిరియకుండ మదిం గుదురుపఱిచికొని విజయసారుని

కన్నీరు తన పయ్యెదఁచెఱంగునం దుడుచుచుఁ బొదిగిటంజేరిచి యిట్లనియె. 141

క. ఇదియేతుదిచూపనినుడి, వెదవేల? యనుంగుసకుడ! వెరవారసించే

ఁదనీదుచెంగటికి నె, మృదిఁదీఱని నెగులుచేఁగుమారిలకుసుమి. 142

ఆ. తఁడికన్న సవతితల్లికన్గప్పినే, నెట్టులైనవత్తునెమ్మెకాడ!

యంతదనుకనీవువృతనుదిగఁద్రావి, కనులుమూసికొనుచుఁగడపఁగదవె. 143

నీ. ఎప్పుడునీరాక కెదురుచూచుచునుండుకనుఁగవ వేఱొండుగాంచదనుము

సారెసారెకునీదు పేరువల్కుచునుండు నొరుమ తెద్దియునుడువదనుము

వేడుక నీక తల్ వినుచుండుజానుగులెట్టిసుద్దులనాలకింపవనుము

అనయంబునీకుజోహారొనర్చుసిరంబుముక్కంటికైనను మ్రొక్కవనుము

నిన్నుఁగొండాడునానాల్క నేలనెట్టి, యబ్బరముఁగన్నఁగొనియాడదనుము; నిన్నుఁ

దవిలియెడందదేనిపైఁదవులదనుము, వలపునంద్రంపుటోడ! నాచెలిమికాడ! 144

ఆ. కోడెకాడ! నమ్ముగొనలైననామేను, నీదుసొమ్ముసుమ్మునిక్కునమ్ము

ఎచటనున్న నేమి? యికొమ్మనీముద్దు, గుమ్మగాఁదలంచుకొమ్మవదిని.” 145

వ. అని పలువితముల వలపుదొలఁకు ముద్దుపలుకులువలికి తన చివురుఁగేలంగ్రాలురతనా

లు చెక్కిన చక్కని బంగరుటుంగరంబుఁదీసి యది తనతల్లి మేరమీఱినగారామున

సెసఁగెనని నుడువుచు నాతనివ్రేలం దొడిగి యిట్లనియె. 146

క. “ననుఁజూచినట్టులీబటు, వునుజూడుము; దీనివిడువఁబోకుమునీబొం

దినిగలిగియుండనుసుఱ” ని, కనుఁగవనీగ్ధారనతనిఁగడువేఁడికొనెన్. 147

గీ. అందులకునీయకొనియతండామెమెదను, వైచెదనకుత్తికఱుగ్రాలుబన్న సరము

“విడకతనయెడఁగలుగుప్రేముడికిఁదగిన, యంగమచ్చంబుగాఁదాల్చుమా”యటంచు.

గీ. పిదపవారొండొరులమిఁదబొదలుకూర్చి, బ్రదికియున్నంతదనుకనువదలకుండఁ

జెట్టకల నేనిమదిఁదలపెట్టుకొనక, యుండఁసెట్టిడుకొనిరివారొక్కరొకరె. 148

వ. అంతఁ గళావతి చెలువునకు విలువగల పలువగలనగలును; లెక్కిలేనిరొక్కంబును

దెగడి; గమ్మనివలచు చొక్కమ్మగుకమ్మతావులువెదజల్లు తమ్మిచేకలపోడిమినిగోడి
 గమాడు నిడువాలుకనుంగవంగాలు బుడిబుడికొవ్వేడి కన్నీరు సుద్దంపుఁజెక్క
 టద్దంబులం జాలువాటఁ; బున్నమనాటి వెన్నెల తేనివిన్నంబుచ్చుతిన్నని నెమ్మొ
 గమ్మదమ్మి వెలవెలవాటఁ; జిందంబులకందంబును బొందుపఱుచు చిన్నాటికుత్తుకం
 గ్రాలుముతైపుసరాలు వెరవేకికాకలంజిటిలి పొడిపొడియెపుడమింగూర; వెల
 లేనిరతనాదాపిన మెఱుంగుహొరంగుబంగారు సింగారంపుఁ దొడవులు విటతా
 టంబుగామాట; వేలుపురాతాజగాజిగులంచెగడుసొగసగుకొవ్వెడనడలి నెత్తావులు
 గ్రుమ్మరించు కొత్తవిరిదండలు మెండుగజాట; విదియచందురునందంబును గ్రిందు
 పఱుచు పొన్నతీనెన్నెసటం బొంకంబుగనిడిన జింకపొక్కిలిచుక్క మిక్కుటంబ
 గు చెమరునఁ బదనెక్కి నెమ్మొగమ్మనగ్రమ్మిపాటఁ; బగడంబులతో జగడంబులా
 డు బిగివీలుచిగురుమోవి బెట్టివంబగునిట్టూర్పుకొవ్వేడికాకలకుంగసుగంది తెల్లు
 విరి తెఱంగున వెల్లుఁబాట; నెదనెదరిబెదరిబెదరి చూచుచుఁ; గళగళించుచు; గడ
 గడవడఁకుచు; ననురుసురనుచు “గటకటా! తుంటపెలుదొరా! నీకంటికింబేలగిం
 జయుం బెద్దదియయ్యెనే? చేటుపాటెఱుంగక నాబోటిబోటులమాటిమాటికింబలుఁ
 పాటులువెట్టి యేమికట్టుకొనియెదవు? కన్నీయలసురుసురన్న నక్కొలకట్టికుడుపక
 మదిగుదిఁ బోదుసుమీ. నీవునునాడుతోడునంబుట్టినవాడవే కొంచెము నీక్రించుఁ
 దనంబు నడంని మంచితెరువునట్టి మాయట్టివాలుగంటులపైఁ గంటువిడిచి కనికరం
 బును బూనవే”యనిపలుకుచు; లేచితలయూచి; నలునలకులు నిలకించి; తేకు
 వద్రోచి; గాటంపుఁదమిదననీటుకాని నీటులుమాటలుపాటలుకూటములు సయ్యా
 టలు తెలివితేటలు మాటిమాటికి డెందంబునందలపోసికుందుచు; బెఱకర్జమ్ములుతో
 సి; సిరికొమరుండు విరివిగంగురియించు విరిచిలుకుగము లొడలెల్లంగాడినందా లిమి
 మాలి; యంచదూదియనించిన నునుబానుపున సుయ్యనవ్రాలి; వలపువెట్టింబడుటంజే
 సి తెలివితూలి; యంతదనసంగడికాఁ డెట్టయెదుటనిలిచినట్టు పొడకట్టినం బట్టరా
 ని కట్టాసంగట్టువడి గుట్టువిడిచితుట్టతుదకు “గట్టా! నాపెట్టుచెట్టా! నారతనాల
 కొట్టా! నాపున్నెములతిట్టా! రాసింగపుడలకట్టా! కట్టిడిమెగంబులు కొట్టుమి
 ట్టాడు నట్టడవులనెట్టిబెట్టిదపుటిక్కట్టుల కునికిపట్టయితివోగదా. నిన్నవీడినదిమొ
 దలుకొన్ననవిలుకాడు కన్నులనెఱ్ఱఁజేయుచు గఱుకువిరిములుకులంజిమ్మి నెమ్మొ
 ని సొమ్మసిల్లం జేయచున్నవాడు. వారువపుటగ్గితోడంబుట్టిన సిరితోఁబుట్టువు బి
 ట్టుగనుడుకు వెన్నెలలుగాయ; జముకడంబొడమి చెడుగువిసదారుల కోరెంబుగా
 మోరందూటియు నటుగక గోరంపువిసంబును వెడలంగ్రక్కచు వెలువడిన కరువలి

కుఱ్ఱండు గడితంపు వేడిగాడ్పులమేదీవియ బడలజేయ ; విరిగుత్తుల తేనియ లాపో
వంద్రావి మత్తుగొని తుమ్మెదదిమ్ము జుమ్ముజుమ్మనిరొదనేయఁ; గమ్మనిక్రొమ్మావిచివు
రుల వేసంబు లాసంగాసంబుగాఁగొని గండుంగోయిలపిండు గుండెలుజల్లుమనఁ
జెప్పుచిల్లులునడంగూయ ; నెక్కునిముసమైన నసులు నిలుపఁజాలకున్నదాన
గ్రక్కునవచ్చి మక్కువమీఱఁ గొఁగిటంజేరిచి పుక్కిటపీడియంబిడి చెక్కులుము
ద్దాడిచక్కునికేల్దమ్మి నెక్కుసారి నెమ్మేనినిమిరి వెన్నెలలకునన్నదమ్ములువొని చి
న్నినవ్వులనెలయఁజేసి నాడెందంపు వెన్నెలపులుంగునకుఁ దనివితీఱ నామెతలూ
సంగి ; పంచదారపలుకులంజీలుకు తీయని పలుకులనెకపరిం బలికి నావీనులకు విం
దుగావించి యీవలకాఁకలఁబోకార్చి సాఁకవే'యనికేల్పొచ్చిమొక్కుచు! బయలు
కొఁగిలించుచుఁ; బలుకరించుచుఁ; గన్నీరునించుచుఁ; గలువరించుచునుండి కొంత
వడికిఁ చెలివితెచ్చుకొని తలిరులకోఁకీసురతాణి గరువంపుఁగఱదులు మెచ్చుచుఁ; ద
నలొదానెచ్చుకొనుచు కట్టుతలపోయందొడంగ.

నీ. “కలుగునా ? యొకసారికనులపండువు గాఁగనగకానిముద్దు నెమ్మెగముఁగనఁగ
నబ్బనా ? యొకసారియలకు టెత్తులుగ్రుచ్చి చెలువునిమేనఁగైసేయనాకు
దొరకునా ? యొకటముద్దులుమూటగట్టెడుచెలికానిజిలిబిలిపలుకువినఁగఁ
జిక్కునా ? యొకతూరిమక్కువదీఱంగమగనిఁగొఁగిటఁజేర్చిమనెడునెడమి
యొదవునా ? యెన్నఁడైననాయల్లమతని, యుల్లమునఁజేర్చిసంతోసముట్టిపడఁగఁ
గందువలనాడికొనునట్టికలిమి ! యకట ! యేటియావలిగిలిగింతలెంచిచూడ. 160

ఉ. చేరలఁగొల్వఁగాదగినచిన్నికనుంగవ ; తుంటవిల్తుసిం
గారపుఁగొల్వకూటమునఁగ్రాలెడుసింగపుగడ్డతోమ్ము ; బం
గారుమెటుంగులీనుమెయి ; కల్వలరాయనిఁగేరుమోమునొ
య్యారము ; నామదిందవిలియచ్చుననెత్తినయట్టులొప్పెడున్.

161

నీ. కలువసంగడికానిచెలువుమీటెడువానిమోమునఁగదియించుమోముమోము
పగడాలడాలుపైబగఁబూనఁదగువానిమోవినిముద్దుమోవిమోవి
కెంఁదమ్మిచందమ్మఁగ్రిందుచేనెడువానికేలునఁగీలించుకేలుకేలు
కరఁగినబంగారుకరణీమెప్పెడువానిమేనిఁగొఁగిటఁజేర్చుమేనుమేను
మల్లెపూలతావిమాదిఁదెసలను, నలమిఁకొనినవానియసముమిగుల
ముద్దుదొలుకఁబొగడువిద్దియవిద్దియ, వానిఁగలసిబ్రతుకుబ్రతుకెబ్రతుకు.

162

ఉ. చక్కఁదనంబుమిక్కుటపుజాణతనంబునుగల్గి ; రూపునన్
జక్కఁదనవిల్వజీరునెకసక్కములాడెడువన్నెకాడయో

డక్కునెనాకునింక నకటా! కొఱనాముల నామినట్టినే 163

నెక్కడ! వానిఁగాంచుటదియెక్కడ? సంతటికల్మియబ్బునే, 163

గీ. కన్నులనుకల్వపూవులకలిమియడఁగె, నెలమియనియెడువెన్నెలపులుగుడస్సె
నిరులుడెందంపుఁబసిడియుప్పరిగఁగ్రమ్మె, నెలనుబోలిననాముద్దుచెలుపుడరుగ. 164

క. తొలిబాములనేనెన్వరి, కలయికలంజెఱిచినానుకొవుననాకి
ప్థలవడియెనునీబలితపు, వలకాఁకయిఁకెట్లునైసనచ్చునునయయో! 165

క. సిరముంబాసినవెండ్రుక, పరుసున! దారంబులేనిబంగారపుబాం
గరమువలె; జెట్టువిడిచిన, మరుతత్తడిపగిదినాదుమరుగడయయ్యెన్". 166

వ. అనిపలువగలంబాగులుచు సింగారంపుఁదోటకుంజని. 167

స్తీ. "ఇదిగదాదొరబిడ్డఁడింపుమిఱఁగవీణెమిటిమెప్పించినమేటివోటు
ఇదిగదానన్నకాఁడెలమిమైనెలుఁగెత్తిపాటలుపాడినమేటివోటు
ఇదిగదానగకాఁడుమదిగరంగఁగముద్దుమాటలనాడినమేటివోటు
ఇదిగదానీటుకాఁడెనలేనికూర్మిసయ్యాటలనాడినమేటివోటు"
అనుచుఁబాదపాదపరికించు; నటమటించు! గంటఁబడ్డటిచెట్టులగట్లనడుగుఁ
దాతగీతనువలపోసితలఁకుచెందు, వలపుదొరదాడికోడియవ్వన్నెలాఁడి. 168

వ. ఇట్లంతకంతకు హెచ్చు మరుచిచ్చునకుఁ దాళంజాలక వలరాయనిం దలంచి జో
హారు నైనర్చుచు నిట్లనియె. 169

మ. "సిరిపూబోణికిఁబట్టియెల్లజగముల్ చీకాకుగావింపఁజా
ల్విరివిల్లొక్కటికేలఁబట్టికినుకన్ వేఱైనగోవాళ్లఁగ్గొ
వ్విరిబోండ్లంగలయంగఁగూర్చుదొరవీవేకావె; నాపట్టునన్
మరుఁడా! వేడిమిచూపనాయమగు నా? మానంగదేమొక్కదన్. 170

క. నలునమొద్దొంగలవే, ల్పులనందఱగెలిచినట్టిప్రోడవునీక
ట్టుకకువార్లంటులనం, బులుపరకలు; నెనరుచూపిప్రోవవెమరుఁడా 171

స్తీ. కనులెఱ్ఱఁజేసెడుగడితంపువెల్లువపోటుగన్నడకుండనాటుచిలుకు
చెట్టులఁజిగిరింపఁజేసెడుపడవాలువిన్నంటినడయాడువంతతేరు
ముక్కలైననుమొల్చుచక్కనియించువిల్ముట్టకుండఁగ్రమోగునట్టినారి
కొడుకకెప్పడుపండ్లుగొలుకుపుల్గుహుమాయినీటజాడలుదీయనేర్చుపడగ
గలిగిపాలయల్కనలిగినచెలులమగల, మొక్కటిగఁగూర్పఁజాలినయొప్పిదఁబు
నీకకాకమఁతేరికీనేలఁగలదు, వలపులకుఁజేడ! కమ్మవిల్లలదునీడ! 172

- వ. అని మంచినుడుల నించువిలుతు మందలించియుఁగొంచెయమైన నలకాడ తొలఁగ
మికిఁ గలతనొందు మజీయునిట్లనియె. 173
- గీ. తుంటవిలుకాడ! ముక్కంటికంటిమంటఁ, గాలియునుముత్తి గనలేక గాలిచగుచుఁ
గంటఁబడకుండ నేచునుంటివకట ! తొయ్యలులుమున్ను సలిపినదోసమునను 174
- అ. కానఁబుట్టి గానఁగాల్చుకార్చిచ్చుకై, వడినెడందఁబొడమియెడఁదఁగాల్చు
చుంటివిదియెకాదెతుంటరీ ! తడిప్రాతఁ, గులిక మెల్లమెల్లఁగోయుటనఁగ. 175
- గీ. కడలివార్వపుఁగిత్తికై వడినినలిమ, లల్లుకినుకనునగ్గి నీయందయడరు
నట్టుకాదేనిబుగ్గియైనట్టి నీవు, వేడియకా బెట్టుముముబోఁటి వెలఁదుకలకు. 176
- క. బలుకనికరపుంగనులై, వెలసినవెన్ను నకుఁగలిమివెలఁదుక కెటులం
గలిగితివి వేల్పుటోరెము, గలిగినపొల్కుడలివిసముగలిగినపగిదిక. 177
- వ. అనిపలికి రిక్కలతెరువున మిక్కుటపు టుదుకువెన్నెలలుగాయు చుక్కలదొరం
గాంచి యా చక్కెరబొమ్మ యిట్లనియె. 178
- నీ. “పాలమున్నీటికిబట్టివి ; కలిమిపూబోడికిఁ గూర్చునెదోడనల్ల
కవ్వడిసఁగాతకానికిమాటఁదివిసఱ్ఱతడిజోదు నకునునగవు
దక్కునికన్నెలతెమిదీర్చువిందవు వేలుపులకువిందు వెట్టుదొరవు
మీను బెక్కింపుసామికిమేనమామవు; జగముచుట్టమునకుసంగడిఁద
విట్టి నీవక్కటక్కటా ! యించుకైన, మంచియనునదిలేకక్రొమ్మించుబోండ్ల
సారెసారెకుబలువలచందమునను, గొందలమువెట్టుటందమా? చందమామ! 179
- క. చెలియలిగీమునఁదనరిన, కలిమినెకడతేర్చినావుకటకట ! పెటత
చెలులనిననీకు నెనరెదఁ, గలుగునెనినుగాముమింగకలువలతేఁడా! 180
- గీ. కందువేరింటిచేదునీకడుపునడి, వెన్నెలలుచిమ్ముచుందువు వెలికినీవు
కుత్తికవిసంబుమున్నాల్కకొననుగండ, చక్కెరయుఁగాదెకఱటికిఁజందురుండ !
- నీ. కడలిహుమాయియింగలపువేండ్రమునకు నెత్తురుపొత్తయినెగడినావు
ముజ్జగంబులు నెక్కిమొగినీటుగావించువిసముతోడనుగూడవెలసినావు
తిగకొట్టికలనూడుమొగపుఁదామరనున్న నిప్పుక మ్మెంతల నెప్పినావు
వేండిగుప్పలిసామిబండగల్లుగనుండివిలువయూర్పులవేడిచెందినావు
తొలుతనుండియుఁబలువలచెలిమిఁబెంపుఁ, గనిననీకక్కడిదిమంచితనము ; చెలుల
నెనరుదిగనాడియూడుకువెన్నెలలఁబఱపి, పిలుగులనుబెట్టుచుండెదుకలువతేఁడ !
- నీ. తమిఁబుట్టివిడిచినతలగా మెలుంగునీబొందివిసంబా? వేల్పులకుబువ్వె?
వాడినతమ్మిపూబోడియెలుంగునీచాచుగాటపుజిచ్చొ? చల్లనిదియె?

జలక మేపాటుజూచిలితాతెఱుంగునీకైవాఁడియో? యోర్కిగలిగినదియో?

క. వవీడినుందుజక్కచపుల్గుతెఱుంగునీకత్తంబుదురుసో? సుగంబుగలకొ?

క. లికిగోల్పడ్డనీయొజ్జగాఁజెఱుంగు, నీపుతులువవా? నుగుడివో? నమ్మకముగ;

గటకటా! నీదుగుఁటెఱుంగునీకతమున, నెవ్వరునునిన్నబూచిగానెంచెదవలె. 153

గీ. అనుచుఁగలువలదొరనాడియలరుబోఁడి, వేండ్లమునుజూపిమాటికివీచుచున్న

కమ్మతెమ్మెఁబాడగనిగడితముగను, దిట్టదొడఁగెనుచుదినల్కపట్టలేక. 154

గీ. “నీన్నువిసదార్లుమ్రొంగఁగనిలువలేక, పాటివిసదార్లుపేరునఁబరగుచున్న

నీరుతాల్పలఁజటిమెదునీవుసొక్క, బల్లిదుండవెయోకరువనినిసుం! 155

గీ. వలపుగుబ్బలిచి వరానాయినుండి, వెదలిపెతరులయెకిమినివీటమెలఁగి

నట్టితులువపుచెలులపైనలుకచూప, వెనుకదీయుదువేనీవువీనమైన. 156

వ. అనిగాలిందూలనాడి చిలుకలుకోయిలలు మొదలుగుపలుగు పులుఁగులఁ దిలఁచియట్లు

నియె. 157

క. లలి నేనుబెంపఁజేరిగీతి, నలఁచుటనాయంబెనన్నె; యక్కట! యోరా

చిలుకా! చదివించినయె, జ్జలకేనంకలనుజెట్టుచందముననిసీ. 158

గీ. అరయనామనితేఁడునెయ్యముననీకు, సిరులొసంగులక్రొమ్మావించిగురులొగిని

మెక్కుటసఁగానిచుము: బోటి మెలఁతుకలకు, సిలుగులిడుటకుఁగాదుకోయిలపులుంగ! 159

క. తాటోటుమరునియోసతి, బోటులనలయింపఁజెగువఁబూనుటమేలా?

యేటికి మొఱసెచుసిగ్గటి. మాటికి. బూఁదేనెద్రావిమత్తిలితేఁటి! 160

1. అనుచుఁదెగడుచునున్నయయ్యవనునందు, మంజుభాషిణిచనుదెంచిమగువకెన్నె

చలువకర్జమ్ములొనరించిచాలఁగూర్చి, గలుగుదానితెఱంగునఁబలికెనిట్లు. 161

2. “తలఁపునందకూర్చి మెలఁగునువలతేఁడు, చదలునందతిరుగుచందమామ

కంటఁబడఁడుచలువగాలిదేవరొకప్పు, డెట్టువీరవలనఁసెగ్గుపుట్టు. 162

3. నీదుకంటఁబడిననిలుచునేసిపిపట్టి, పడగలోతునీటఁబడునుగాక

నీచుపలుకువినిననిలుచునేరాచిల్కి, తోఁకఁద్రెంచుకొనుచుఁదొలఁగుఁగాక. 163

4. అనిపలుతెఱంగుల నెచ్చరించుచునయ్యంతిసంతిపురికిఁదోడుకొని చనియెనంత. 164

5. తిగవేసములసామి తేరిమోలనుగల్పుడాకొల్పుచుగతాలడవిణయనఁగఁ

జీఁకటియనుచెట్టుచిగురులుమెక్కజేజేహత్తియెత్తి నచేయియనఁగఁ

గలువలసూడుతేర్గడపెడుదొరతలనడరుముతైంపుబొమ్మిడికమనఁగఁ

జక్కచకనమీఁదఁజక్కెరవిలుకొడుచిలికినక్రొరబూవుచిలుకనచిఁ

దేనియలుద్రావితు మైదదిమ్మసొక్క, విరివిజిగులనుదనరుదివ్వియలుసుక్క
మింటవెన్నెలవెలది నెమ్మనుచిక్క, వెలిగెదొలికడమలమీదవేగుచుక్క
ఉ. పాయపుటాల్చగల్ వెలుగుపాటుననుండొరుగొగిలించియా
హాయిచెల్లవా తెననిహళినిగూడగజూగిరెంతయున్ ;
దీయనివింటిదంటదొనదించెనుమాపులఁ; నంతగొక్కురో
కోయనికాతివాల్పులుగుకూటువగూసె; సురింగజీకటుల్.

చ. తనగడితంపుబాజులనుత్రాకులజీకటిసంప్రమందుము
న్నినమెయిదారికూటువను నెమ్మిమెయిన్చయికెత్తవచ్చెనా
గనుబాడిచెన్బాటుక్కుననుగల్వలసూడొగిదూర్పుగట్టుమీఁ
దనుదొలిచిక్కియన్వెలదితాల్చినకుంకుముచుక్కయోయనన్.
చ. చిలువలపేరుకుత్తికను; జేతులముమ్మనవాలుబున్కయున్ :
నెలయునువేల్పుబాలుదల; నెన్నెసటంబలుకిత్తికన్నఁ; బు
వ్విలుదొరబూదిమై: మొలనువింగడపుంబెనుదువ్వితోలునున్
వెలయగముజ్జగంబులనుబేర్చినిసాకెడుమేటిదయ్యమా;

సుగంధివృత్తము.

వేడివేల్పుముద్దుబిడ్డవెక్కిసంపుటల్కుమై
వాడిచూపనైచలేక బాసవాలోనిసుంగునిన్
వేడగోడుచూడలేక వేడబంబుమీఱజ
క్కాడిచాలమేలుగూర్చికాచినట్టివేలుపా !

మాలినీవృత్తము.

కొలలనడచుప్రోడా! కొండవీడేలుతేడా!
చిలువనగలవాడా! నేగిసంప్రపుటోడా!
బలుగొనములతిట్టా! వాసిగన్నట్టిదిట్టా!
కలుములొసగువేల్పా! గట్టురావింటితాల్పా!

గద్యము. ఇదిశ్రీమదాపస్తంబనూత్రకౌశికసగోత్రపవిత్ర జయంతికుల కలశార్ణవ
కైరవమిత్త్ర భావనారాయణపాత్త్ర రామనార్యపుత్త్ర వేంకమాంబాగర్భశు
క్రాఫల శ్రీమదాకుండి వ్యాసమూర్తిదేశికపదసేవాపరాయణ భావనారాయణ
తంబయిన కళావతీపరిణయంబను పాద్య పబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసప

క్రీడీవ

యస్తు.